

Trøndersk Natur

1995, 22 nr. 1

TROND
HAUGBØ
93

Trøndersk Natur

Medlemstidsskrift for NOF avd. Nord- og Sør-Trøndelag.

Redaksjon:

Øystein R. Størkersen (ansv.) tlf. 7358 0563a, 7391 5441p.

Postadresse:

TN,

Postboks 1719 Rosenborg,

7002 Trondheim.

Kjære leser

Sommeren er endelig her igjen, med nye muligheter for uteliv. Friluftsliv er et ypperlig tiltak som enhver kan benytte for å fylle sjela med ro og robusthet for å kunne møte en krevende hverdag. Fuglekikking er en del av dette bildet. Mange av oss får en indre ro etter å ha travet etter fugl og annen natur ei helg. Selv en kort tur ut i våtmarkene en ettermiddag gir nok til å skape ro i kropp og sjel. Å ta vare på friluftsområder er derfor generelt nødvendig for å kunne gi befolkningen anledning til å lade batteriene. Det er dessuten en del av den norske folkesjel å dra ut på tur. Turgåeren er en del av vår norske identitet!

Selv om landet vårt har mye å by på av natur og friluftsmuligheter, så er det ingen tvil om at truslene er der fra flere hold. I de bynære områdene er det viktig å verne om friluftsområder nettopp fordi de er bynære. Det skal ikke være nødvendig å bruke bil eller annen transport for å komme seg ut. I store befolkningsentra er defor nærområdene særlig viktige å verne om.

Det er nettopp i nærområdene barna leker og gjerne blir opptatt av naturen og på den måten kan bli glad i naturen. Slik er vi ikke bare med på å bringe den norske identiteten videre, men skaper også forståelse blant den oppvoksende generasjon for å ta vare på omgivelsene og vårt livsmiljø.

Et lokalt engasjement for å verne om nærmiljø og turmuligheter er noe som alle av oss burde være mer opptatt av!

I naturvernets år er dette en del av det budskap vi ønsker å frambringe. I dette bildet skal også se på retten til å bruke utmarka, den såkalte allemannsretten. I europeisk sammenheng er vi i Skandinavia privilegerte som har en slik rett. Forsøk på begrensninger og uthuling av allemannsretten må for all del styres forsiktig, slik at vi ikke taper en del av vår norske identitet. ØRS.

LRSK-RAPPORT FOR NORD-TRØNDELAG 1994

Den lokale rapport- og sjeldenhetskomitèen
i Nord-Trøndelag:
Ingar Jostein Øien, Per Inge Værnesbranden,
Tom Roger Østerås & Trond Haugskott

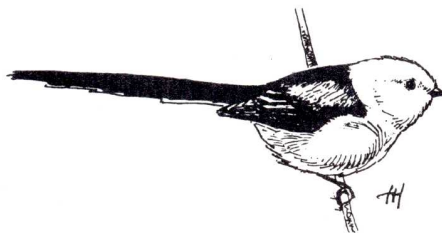
Vi vil først benytte anledningen til å takke alle fugleinteresserte som har sendt inn sine observasjoner.

Aktivitetsnivået i fylket er fortsatt høyt, spesielt merker vi oss at fuglekikkerne i Levanger og Verdal, med Verdal Lokallag i spissen, virkelig har fått «luft under vingene». Rapporten for 1994 er derfor både omfangsrik og spennende.

I løpet av 1994 ble det sett kun én ny fugleart for fylket; en harlekinand hann hadde tilhold på Høylandet i mai. Andre sjeldenheter som vil bli videresendt til NSKF er stork, svartstork, egretthege, brilleand og damsnipe. Ellers skal det være sett en steppørn i Steinkjer i mai, men denne observasjonen har ikke kommet inn til LRSK (og vil nok heller aldri gjøre det!).

Vinteren 1993/94 var etter trønderske forhold en «normal» vinter, kaldere og mer snørik enn på flere år. Karakteristisk for denne vinteren

var det store antallet av stjertmeis som ble sett. Våren startet bra med en fin og solrik april. De første kortnebbgjessene ankom allerede i midten av april, mens hoveddelen ankom i første halvdel av mai. Mai var stort sett kald og fuktig, noe som antagelig gjorde sitt til at så mange vadere rastet i fylket i slutten av måneden. På Ørin, Verdal ble det på en og samme dag sett nesten 500 myrsniper, mer enn 400 sandlo, 200 rødstilk, 46 temmincksniper, 9 dvergsniper og 1-2 fjellmyrløpere! Knekkanda, som hadde et så fint år i 1993, var nesten fraværende i 1994. Gråværet fortsatte inn i juni og først i juli kom finværet fram. Svært interessant er det at havhesten muligens holder på å etablere seg som hekkefugl i fylket, nærmere bestemt på Sklinna, Leka. Høsttrekket av vadefugler ble i 1994 en nitrist historie; de aller fleste artene forekom i små antall, og noen av de arktiske vaderne var nesten helt fraværende. Store antall av kortnebbgås ble også registrert om høsten.

Vi vil igjen henstille til observatørene om å sende inn sine observasjoner så tidlig som mulig etter årskiftet. LRSK vil behandle alle observasjonene i januar/februar og bl.a. sende dem videre til NFKF (Norsk faunakomité for fugl), som vil bearbeide LRSK-observasjonene fra hele landet til en landsomfattende rapport i Vår Fuglefauna.

Når det gjelder fuglearter som er på den såkalte sjeldenhetslista (se TN 1-1991) vil vi igjen presisere at en eller annen form for dokumentasjon (som f.eks. beskrivelse, foto, video-opptak, lydopptak, fjær o.l.) er viktig. Spesielt for sjeldne arter som skal sendes til NSKF (Norsk sjeldenhetskomité for fugl) er dokumentasjon svært viktig. En oppdatert rapport- og sjeldenhetsliste vil bli publisert neste år.

Observasjoner (Obs. fra 1994 er angitt uten årstall):

* = Observasjoner med belegg (foto, lyd, fjær m.m.).

Gulnebb Obs. utenom Tautra, Frosta, hvor arten er regelmessig i vinterhalvåret: Ett ind. Øksninga, Nærøy 6.11. og 18.11. (FKU).

Islom Obs. fra indre fjordstrøk: Ett ind. Tautra, Frosta 2.1. (TKO, MMØ). Ett ind. utløpet av Levangerelva 2.5. (TKO).

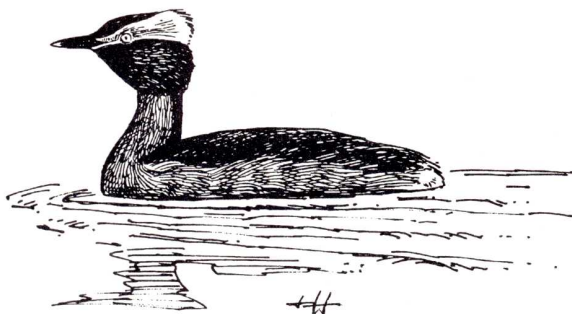
Storlom Stort antall i Trondheimsfjorden sommerstid: hele 51 ind. Tautra, Frosta 21.6. (MHU). Vinterobs: 3 ind. Øksninga, Nærøy 21.2 (FKU).

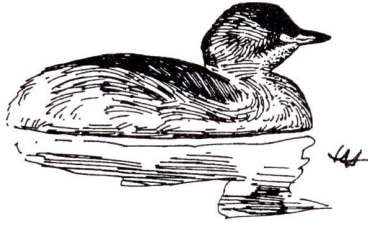
Smålom Stort antall: min. 60 ind. Ørin, Verdal 2.7. (STO).

Toppdykker 2 ind. Hammervatnet, Levanger 23.10.93 (ØRS). Ett ind. Hammervatnet 12.5. - 5.6. (MHU m.fl.). Stort antall: 10 ind. Tautra, Frosta 25.3. (ESÆ) og 11 ind. 27.3. (TKO, STO). 11 ind. samme sted 3.11. (ESÆ).

Gråstrupedykker Eksakt dato for obs. fra 1993 (se forrige LRSK-rapport): Ett ind. Lømsen, Steinkjer 18.5.93 (RWI). Ferskvannsobs: 4 ind. Grungstadvatnet, Høylandet 18.5. (PIV).

Horndykker Stort antall: 56 ind. Kalvøya, Steinkjer 30.4. (TKO, MMY).

Dvergdykker Ett ind. Hammervatnet, Levanger 4.5. (MHU).

Havhest Opptil 6 ind. i eller ved lundekolonien Heimøya på Sklinna, Leka i perioden 2. - 30. juni. Adferden indikerte at arten kan være i ferd med å etablere seg som hekkefugl på Sklinna (JEØ, CBE, BMJ).

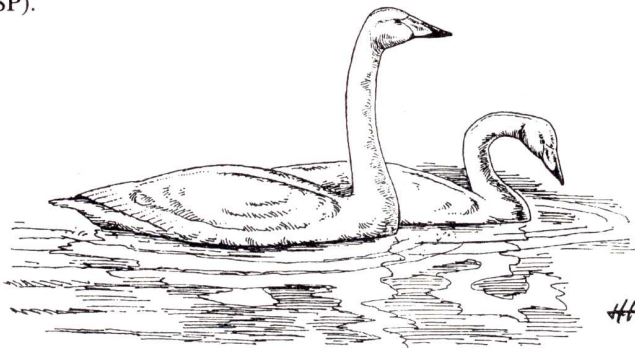
Knoppsvane Ett ind. Eidsbotn, Levanger 1.1. (TKO, MMØ) og 9.1.* (MVA). Ett ind. Borgenfjorden, Inderøy 6.2. (FJA). Ett ind. Tynesfjæra 3.4. og 6.4. (TKO, OAF, STO). Ett ind. Eidsbotn, Levanger 11.4. (TKO, MMØ, KWO). En ad. Movatnet, Levanger 12.5. og 18.9. (PIV). Ett ind. Hammervatnet, Levanger 3. og 26.12. (MHU).

Sangsvane Sommerobs.: En ad. Tautra, Frosta 3.6. (MAM, FRO, BGS). Ett ind. Lundleiret, Steinkjer 3.6. (SMO). 4 ad. Klingertjønna, Snåsa 10.7. (PMØ).

Grågås Innlandsfunn: Ett ind. Klingsundet, Steinkjer 8.5.1993 (LVÅ). Ett ind. Trøite, Stjørdal 17.4. (PIV). 5 ind. Fossemvatnet, Steinkjer 12.9 (PIV). 5 ind. Øfsti, Stjørdal 18.9. (PIV). 5 ind. Moanes, Stjørdal 8.10. (PIV). Stort antall i indre deler av Trondheimsfjorden: 133 ind. Storleiret, Frosta 24.9. (MVA).

Grågås x Kanadagås En hybrid ble sett flere steder i Verdal (se også forrige LRSK-rapport (SMO, HSØ, MVA, NOF, ØRS) .

Sædgås Ett ind. Ørin, Verdal 23.10.93 (ØRS). Ett ind. Eidsbotn, Levanger 6.5. (BNY), 9.5.* (MVA), 10.5. (MVA), 13.5. (TKO, KWO, OAF) og 19.5. (MMØ). 3 ind. samme sted 17.5. og 2 ind. dagen etter (MVA). 3 ind. Gjørøv, Inderøy 9.5. (TKO, MVA). Ett ind. Lundleiret, Steinkjer 12.5. (SMO). Ett ind. Nestvold, Verdal 15.5. (HSØ). Ett ind. innerst i Borgenfjorden, Inderøy og 2 ind. Mære, Steinkjer 16.5. (SMO). Ett ind. Lorvikleiret, Inderøy 3.10. (FJA). Minst 3 ind Krokvatnet, Røyrvik 5.6. (ØSP). På den tradisjonelle mytelokaliteten for sædgås i Røyrvik ble det ikke observert gås i 1994 (ØSP).

Kortnebbgås Ett ind. hekket sammen med kanadagås i Hammervatnet, Levanger. Paret ble første gang sett av MHU 13.5., men hadde da hatt tilhold i vatnet flere dager (Jonas Hellem pers. medd.). Ved kontroll 18.6. var paret borte, og eggene var ødelagt uten at det hadde vært klekking. Kortnebbgås er ikke tidligere påvist hekkende i Norge utenom Svalbard. Publisert i TN 2-94. Også i 1994 opptrådte kortnebbgåsa i store flokker under trekket vår og høst.

Av observasjoner kan nevnes: 7300 ind. til sammen på Mære og Lundleiret, Steinkjer 11.5. (SMO). 8700 ind. til sammen på Mære og Lundleiret 16.5. (SMO). 4000 ind. Nestvold, Verdal 29.9. (HSØ). Tidlig obs.: Ett ind. Eidsbotn, Levanger 2.4. (TKO, OAF). Sein obs.: Ett ind. Fossemvatnet, Steinkjer 15.11. (FJA).

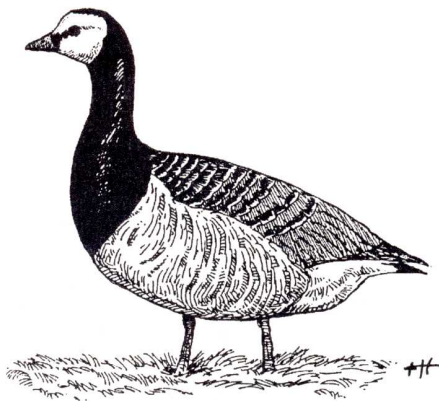
Tundragås Ett ind. Mære, Steinkjer 23.4. (RRI, HSØ). Ett ind. Mære 29.4. (SMO). En ad. Ørin, Verdal 30.4. (THA). 3 ind. Mære 7.5. (SMO). 3 ind. Gjørsv, Inderøy 9.5. (TKO, MVA). Ett ind. Gjørsv, ett ind. innerst i Borgenfjorden, Inderøy og ett ind. Mære 10.5. (SMO). En ad. Gjørsv 11.5. (TKO, KWO, MMØ, OAF). 3 ind. Mære og ett ind. Lundleiret, Steinkjer 11.5. (SMO). 2 ad. Ørin 15.5. (THA). Ett ind. Nestvold, Verdal 15.5. (HSØ). 2 ind. (2K) Fiborgtangen, Levanger 15.5. (MAM, TRE). 5 ind. (4 ad. + en 2K) Mære 15.5. (MAM, TRE). 2 ind. innerst i Borgenfjorden og 3 ind. Mære 16.5. (SMO). Ett ind. Eidsbotn, Levanger 16.5 (PIV). En ad. Ørin 18.5. (THA, STO). Et ind. Mære 20.5. (HSØ). 2 ind. Ronglan, Levanger 16.9. (PIV, JAA)

Stripegås Ett ind. Halsøen, Stjørdal, forsommeren ca 1978-79 og 3 ind. samme sted sommeren 1992 (Tor Rune Wærnes). Ett ind. Klingsundet, Steinkjer mai 1993 og 15.4. - ultimo mai 1994 (LVÅ). Kun én innrapportert observasjon i 1994 er langt unna forventningene med tanke på rekordåret 1993.

Hvitkinngås Ett ind. Mære, Steinkjer 29.4. (SMO). Ett ind. Fossemvatnet, Steinkjer 9.5. (SMO). Ett ind. Buøya, Nærøy 14.5. (FKU). Ett ind. Ørin, Verdal 15.5. (THA). Ett ind. Eidsbotn, Levanger 18.5. (TKO, MVA, MMØ, OAF, KWO, THA). Ett ind. Ørin 25.9. (THA) og 26.9. (RRI). Ett ind. Nestvold, Verdal 29.9. (HSØ). Ett ind. Lorvikleiret, Inderøy 1. - 2.10. (ESÆ, BNY, Per Gylsdeth, Morten Kersbergen, SMO, HSØ, RRI).

Ringgås Ett ind. Tautra, Frosta 2.10. (MVA, RRI). Ett ind. Ytterøya, Levanger 15.10. (TKO, RRI). 5 ad. (vestlig rase) Roparnes, Nærøy 11.12. (John Amdahl pers. medd. FKU).

Brunnakke Vinterobs.: Ett par Tautra, Frosta 15.1. (BNY, TRØ). En hann og 2 hunner Halsøen, Stjørdal 27.2. - 5.3. (BNY). 2 par Tautra 5.3. (TKO, MMØ, MVA).

Stjertand Vinterobs.: En hunn Storleiret, Frosta (TKO, MMØ). 1-2 hanner Levangersundet og utløpet av Levangerelva 23.1. - 30.3. (MVA, TKO, KWO, MMØ, OAF, BNY, TRØ). En hann Kjønnstad, Levanger (TKO, OAF). En hann Løvsetbukta, Nærøy 27.12 (FKU). Stort antall: 13 ind. Eidsbotn, Levanger 3.9.93 (ØRS).

Skjeand Hekkefunn: Ett kull Hammervatnet, Levanger 20.7. (MHU).

Krikkand Vinterobs.: En hunn Falstadbukta, Levanger 13.2. (BNY, TRØ).

Snadderand En hann Klingsundet, Steinkjer 2.5.1993 (LVÅ). 2 hanner og en hunn Valvågen, Nærøy 7.5. (FKU). Ett par Ørin, Verdal 18.5. (STO, THA). Ett ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 6.8. (TKO, KWO).

Knekkand Eksakt dato for obs. fra 1993 (se forrige LRSK-rapport): 2 hanner Lømsen, Steinkjer 18.5.93 (RWI). En hann Klingsundet, Steinkjer 2.5.1993 (LVÅ). En hann Ørin, Verdal 20.5. (HSØ). Ett par Leksdalsvatnet, Verdal 28.5. (ØRS). En hann Måsdammen på Tautra, Frosta 3.6. (MAM, FRO, BGS). Mens 1993 var et rekordår for knekkanda, ble 1994 en skikkelig nedtur; kun 3 innrapporterte observasjoner!

Taffeland En hunn Eidsbotn, Levanger 11.4. (STO) og 20. - 21.4. (MVA, TKO, MMØ, KWO). En hann Klingsundet, Steinkjer 2.5.1993 (LVÅ).

Ærfugl Stort antall: Fra før er Skatval, Stjørdal og Tautra, Frosta kjent som meget viktige oppsamlingsplasser for ærfugl om våren. I 1994 ble det også registrert store mengder i Beistadfjorden, maks. 6100 ind. Kalvøya-Aspøya, Steinkjer 3.4. (SMO).

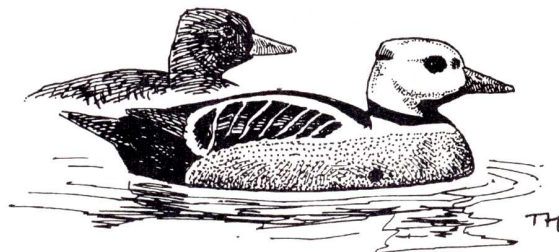
Praktærfugl Obs. utenom Tautra, Frosta: En hann (2K) Ytterøya, Levanger 20. - 29.3. (TKO, MVA, KWO, MMØ, RRI). En hunn Velvang, Stjørdal 27.3. (PIV).

Stellerand En hann Tautra, Frosta 2.1., 26.2. og 5.3. og 8.5. (TKO, MMØ, KWO, OAF, MVA, STO). En hann Straumen, Inderøy 22.1. - 6.3.* (HSØ, RRI m.f.). En hann Falstadbukta, Levanger 30.4. (THA). En hann Tronesbukta, Verdal 19.6. (RRI).

Lappfiskand Ett par Ørin, Verdal primo mai (Tor Bollingmo medd. THA). En hunn Horvereidvatnet, Nærøy 9.5. og ett hunnfarget ind. samme sted 25.8. (FKU).

Fiskeørn Ett ind. Åsenfjorden, Levanger 11.5. (FJA). Ett ind. Kanalen, Nærøy 28.5. (FKU).

Musvåk Ett ind. m/territoriemarkering Forradalen, Stjørdal 11.5. (STO). Ett ind. Ydstines, Stjørdal 11.8. (TRØ).

Myrhauk En hann og en hunn, ikke sammen, Frøyingsdalen, Namsskogan 11.5. Ikke sett ved senere besøk (ØSP).

Sivhauk En hann Hammervatnet, Levanger 12. - 14.5. (MHU, TRØ). Ble den 13. sett under reirbygging.

Dvergfalk Vinterobs.: Ett ind. Stjørdal sentrum 6.1. (TRØ). En hunn Husbymyra, Stjørdal 17.1. (BNY, TRØ) og Gråelva/E6, Stjørdal 5.2. (BNY).

Tårnfalk Vinterobs: Ett ind. Dragland, Nærøy 18.12. (FKU).

Sivhøne Ett ind. Hammervatnet, Levanger 4.5. (PIV).

Tjeld Stort antall: 729 ind. Lundleiret, Steinkjer 6.4. (SMO). Overvintring: På Rinnleiret, Levanger/Verdal har arten overvintret fast siden slutten av 60-tallet og i bra antall. På begynnelsen av 80-tallet hadde over 200 ind. tilhold på Rinnleiret midtvinters. De siste årene har bestanden holdt seg på i overkant av 100 ind.; 137 ind. 20.1.91, 103 ind. 1.2.92 (THA), 150 ind. 14.2.93 (TKO), 136 ind. 22.1. (TKO, MMØ. MVA). Ellers blir noen få ind. sett hver vinter ellers i fjorden.

Sandlo Stort antall: ca. 410 ind. Ørin, Verdal 26.5. (THA).

Dverglo Hekkefunn: Ett par Steinkjersannan militærleir, Steinkjer, sommeren 1992 (JAA, Jon Arne Krøke), hekkingen ble vellykket. En ad. Ørin, Verdal 3.7. (ESÆ).

Tundralo Innlandsobs.: En juv. Granabukta, Snåsa 10. - 30.8. (PMØ).

Boltit Trekkobs.: 6 ind. Gran, Snåsa 26.5. (PMØ, ILY) og 3 ind. dagen etter (PMØ).

Steinvender Innlandsfunn: 1 ind. Klingsundet, Steinkjer 7.6.1993 (LVÅ).

Myrsnipe Stort antall: ca. 470 ind. Ørin, Verdal 26.5. (THA). Vinterobs.: Ett ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 22.1. (TKO, MMØ, MVA). 5 ind. Tautra, Frosta 13.3. (MAM, TRE, LJW, EED). 12 ind. samme sted 26.3. (ØRS).

Fjellmyrløper 1-2 ind. Ørin, Verdal 26. - 28.5. (THA m.fl.). Ett ind. Tronesbukta, Verdal 28.5. (THA). Ett ind. Ørin 14. - 15.8. og 24.8. (MVA, VKR).

Temmincksnipe Stort antall: min. 46 ind. Ørin, Verdal 26.5. og min. 36 ind. dagen etter (THA). 12 ind. Sandfærhus, Stjørdal 25.-26.5. (PIV, MHU).

Dvergsnipe Vårobs.: Ett ind. Klingsundet, Steinkjer 9.5.1993 (LVÅ). 2 ind. Ørin, Verdal 7.4. (MVA). 3 ind. Lundleiret, Steinkjer 23.5. (SMO). 9 ind. Ørin 26.5. (THA). 2 ind. Tronesbukta, Verdal samme dag (THA). Ett ind. Sandfærhus, Stjørdal 28.5. (MHU).

Brusfugl Tidlig obs: En hann Øksninga, Nærøy 8.4. (FKU).

Rødstilk Stort antall: ca. 260 ind. Tronesbukta, Verdal 26. - 27.5. (THA, RRI). Vinterobs.: Ett ind. Storleiret, Frosta 5.3. (TKO, MMØ, MVA). 7 ind. Tautra, Frosta 13.3. (MAM, TRE, LJW, EED).

Sotsnipe Vårobs: Ett ind. Kanalen, Nærøy 6.5. (FKU).

Storspove Stort antall: 177 ind. Ørin, Verdal 18.4. (HSØ).

Svarthalespove Ett ind. Kanalen, Nærøy 1. og 3.5. (FKU). Ett ind. Ørin, Verdal 15.5. (THA). En hann Eidsbotn, Levanger 3.6. (MAM, FRO, BGS). Ett ind. Tronesbukta, Verdal 13. - 14.7. (RRI).

Lappspove Tidlig obs.: 2 ind. Ørin, Verdal 30.3. (STO).

Rugde Vinterobs: Ett ind. Dragland, Nærøy 10. og 18.12 (FKU).

En damsnipe (1K) hadde tilhold på Lorvikleiret, Inderøy 25.9 - 10.10.1994. Denne fuglen ble etterhvert sett av svært mange fugleinteresserte, også fra andre deler av landet. 11.10. ble den imidlertid funnet skutt, antagelig av gåsjegere! Foto: Morten Vang.

Dobbeltbekkasin Trekkobs.: 2 ind. Gran, Snåsa 12.5. (PMØ). 4 ind. på en snødekt åker, Bjørhusdalen, Namsskogan 13.10 (ØSP).

Storjo En ad. Heimøya på Sklinna, Leka 20.6. (JEØ, CBE, BMJ).

Fjelljo Trekkobs.: Ett ind. Tronesbukta, Verdal 29.9. (RRI).

Polarmåke En juv. (2K) Vingebukta, Stjørdal 20.4.1992 (JAA). Ett ind. (2K) Levangersundet/ utløpet av Levangerelva 1.2. - 1.3.* (TKO, MMØ, MVA m.fl.) Ett ind. (2K) Ørin, Verdal 31.3. (TKO, KWO, Solveig Salthammer Kolaas) og 10.4. (RRI). En juv. (2K) Rørvik havn, Vikna 20.5. (PIV). Ett ind. (2K) Heimøya på Sklinna, Leka 10.6. (JEØ).

Grønlandsmåke Ett ind. (2K) Levangersundet, Levanger 1.1. - 31.3.* (TKO, MMØ, MVA m.fl.). En ad. Sandfærhus, Stjørdal 6.6. (MHU). Tilbake til «normalen» for denne arten, som i 1993 hadde et rekordår.

Sildemåke Obs. av «vestlig sildemåke» *Larus fuscus graellsii*: Ett ind. utløpet av Levangerelva 30.4. og 2.5. (STO, TKO). 2 ind. (trolig par), Heimøya, Sklinna, Leka 12. og 13.6. (JEØ, CBE).

Krykkje Obs. fra indre fjordstrøk: En juv. Steinkjer 16.10. (FJA).

Dvergmåke En ungfugl Nordsileiret, Steinkjer 7. - 21.5.* (SMO m.fl.). Den samme fuglen ble også sett i utløpet av Figga, Steinkjer 15.5. (TKO, MVA, KWO, RRI).

Terne sp. Sein obs.: Ett ind. Tautra, Frosta 16.10. (TRØ).

Dvergmåke (2K) Nordsileiret, Steinkjer mai 1994. Foto: Morten Vang.

Ringdue Vinterobs.: 1 ind. Velvang, Stjørdal 26.12. (Ingar Jostein Øien).

Skogdue Ett ind. Gjørnv, Inderøy 30.4. (BNY, Håvard Nyberg). 2 ind. Rinnleiret Levanger/Verdal 17.7. (THA, ESÆ). Ett ind. Eidsbotn, Levanger 21.7. (BNY, TRØ).

Tyrkerdue Hekket ved Trones Bruk, Verdal (HSØ). 2 ind. Tvistvold, Verdal 6.3. (JEØ, BFL). Ett ind. Jernbanestasjonen Stjørdal 6.5. (BNY). Ett ind. Stjørdal 25.8. (BNY).

Lappugle Ett ind. funnet død Årvika, Otterøya, Namsos 16.4. (Arnulf Aglen). Ett ind. funnet nylig død, påkjørt av bil, på E6 ved Stormoen, Namsskogan 26.4. (Kåre Rørvik pers. medd ØSP).

Hærfulg Ett ind. Flornes, Stjørdal ca. september 1987 (Birger Florholmen). Ett ind. Hegra stasjon, Stjørdal oktober 1992 (Ole Sørkilflå). Ett ind.* Veiset, Elvran, Stjørdal 9.- 13.4. (Nora og Torbjørn Julseth m.fl.). Fuglen hadde forvillet seg inn i et fjøs, hvor den ble fanget og ringmerket. Funnet er nærmere beskrevet i TN 1-94.

Grønnspett Obs. fra indre deler av Nord-Trøndelag utenom Snåsa og Steinkjer: Jevnlig observert på Ytterøya, Levanger* (TKO, MVA, MMØ, RRI, OAF, KWO). Ett ind. Staupshaugen, Levanger 3.6. (TKO, MVA).

Gråspett Obs. fra indre deler av fylket: Restene av ett ind. tatt av predator levert MHU av Bodvar Sonstad; den ble funnet ved Sonstad, Levanger og var antagelig drept vinteren 1993/94. Ett ind. Meråker medio november 1993 - medio februar 1994 og ultimo mars 1994 (Thomas Evjen). En hunn Åsen sentrum februar (Knut Kolberg medd. MHU). Ett ind. Snåsa 21.2.93 (FJA). En hann Ytterøya, Levanger 20.3. og 24.3. (TKO, MVA, KWO)*. Ett ind. Tautra, Frosta (VKR). Ett ind. Rinnan, Levanger 13.7. (TKO). En hann Tautra, Frosta 29.10. (TRØ) og 3.11. (ESÆ). En hann Gudå, Meråker 23.11. (T. Kirkeby medd. TRØ). En hunn sett flere ganger på foringsplass Skei, Øvre Langsteint, Stjørdal 21.10.94 - 6.4. 95. En hann ble i tillegg sett samme sted 3.11.94. (JKS).

Hærfulg Elvran, Stjørdal april 1994. Foto: Per Inge Værnesbranden.

Låvesvale Tidlig obs.: 2 ind. Ytterøya, Levanger 26.4. (TKO, KWO). Sein obs.: Ett ind. Eidsbotn, Levanger 1.10. (MVA), 2 ind. Granabukta, Snåsa 2.10. (PMØ). Ett ind. Frøsetvågen, Inderøy 5.10. (SMO).

Sandsvale Sein obs.: Ett ind. Eidsbotn, Levanger 1.10. (MVA).

Lappiplerke Ett ind. Eidsbotn, Levanger 28.5.* (ØRS, MVA). En 1K Ørin, Verdal 4.8. (THA). Ett ind. gården Salthammer, Levanger 24.8. (TKO).

Linerle Vinterobs: Ett ind. gågata, Stjørdal sentrum 30. - 31.12. (JKS, JAA).

Svartryggerle Rettelse fra 1993: Ett ind. Røstad Skole ble oppdaget av Marianne Jørstad og STO. Disse ble ikke nevnt som observatører. En hann Veiseth, Elvran, Stjørdal 12.4. (MAM, TRE, BGS, Stein Are Sæther).

Gulerle Stort antall: min. 100 ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 14.8. (THA).

Vintererle Ett ind. Hopla, Levanger 24. - 28.4.* (MVA m.fl.).

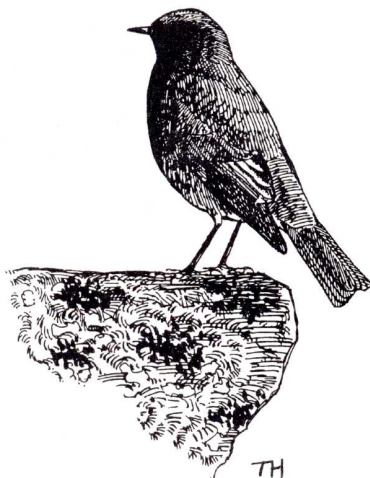
Jernspurv Vinterobs.: Ett ind. Dullum, Stjørdal 18.11 (TRØ). Ett ind. Heggesåsen, Steinkjer 4. - 12.12. (FJA). Ett ind. Fagerstrand, Levanger 17.12. (TKO, MMØ, KWO, MVA).

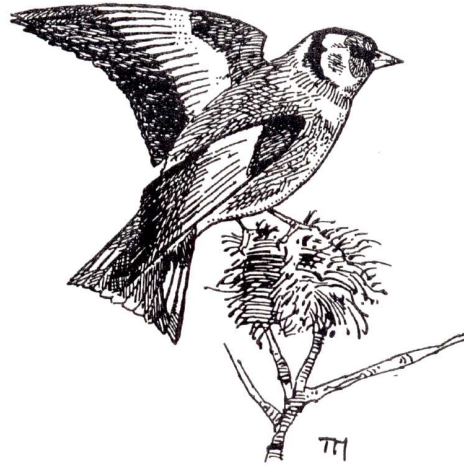
Tornskate En hann øst for Namsvatnet, Røyrvik 18.7. (ØSP, Svein Karlsen, Peter Johan Schei).

Kaie Ett ind. Arnøya, Nærøy 19.3. (FKU). Dette er svært langt utenfor de områdene som kaia normalt opptrer. Nærmeste hekkeplass er i Steinkjer.

Kornkråke 1 ind. Abelvær, Nærøy 12.5. (Magne Værnesbranden). Ett ind. Verdalsøra 9.12. (RRI). Ett ind. Levanger sentrum 17.12. (MVA).

Svartrødstjert En ad. hann Heimøya på Sklinna, Leka 17.6. (JEØ, CBE).

Rødstrupe Sein høstobs: Ett ind. på foringsbrett, Kolvereid, Nærøy 11.11 (FKU). Vinterobs: Ett ind. Flornes, Stjørdal, på foringsplass, vinteren 1993/94 (Trygve Skånes).

Munk Vinterobs.: En hunn Levangernesset 18.11. (TKO). En hann samme sted 7. - 31.12. En hunn i tillegg samme sted fra 16.12. og ut året (MMØ). En hann Heggesåsen, Steinkjer 21.11. (FJA). En hann Vågen, Frosta 24.12 og ut året (Inge Hernes, MVA).

Løvsanger Tidlig obs.: Ett ind. Ytterøya, Levanger 26.4. (TKO, KWO).

Toppmeis Obs. utenfor det kjente utbredelsesområdet: Et ind. Tunnsjødal, Namsskogan 18.9. og 2 ind Tromsdal, Namsskogan 11.10. (ØSP). Er sett en gang tidligere i Namsskogan i løpet av 20 år, i 1976.

Lappmeis Ett ind. Storsteinsfjellet, Stjørdal 9.1. (Sigbjørn Stokke).

Spettmeis Ett ind. Stokkbergan, Stjørdal oktober - november 1990 (Kaspar Andresen medd. PIV). Ett ind. Sørlia, Steinkjer, medio oktober - primo november 1993, fløy på vindu og døde (Kjell Hansen). 1-2 ind. Støa, Ogdalen, Steinkjer desember 1993 - mars 1994 (Nils Chr. Hagen). Ett ind. Gjevinglia, Stjørdal medio oktober 1993 og januar - mars 1994 (Anne Mari Viem). Ett ind. Stokkbergan, Stjørdal primo - medio november 1993 (Sigrid Haugen). Ett ind. Flornes, Stjørdal desember 1993 - april 1994 (Trygve Skånes), 1 ind. Einhaugen, Frosta januar 1994 (Rolv Vang), 2 ind. Vikan, Stjørdal vinteren 1993/94 og fram til desember 1994, hekket muligens i området sommeren 1994 (Cornelia og Johan A. Vikan). Ett ind. Ytterøya, Levanger 27.2. (TKO, MMØ, MVA). Reelia, Stjørdal: Opptil 4 ind. observert gjennom hele året. Den 17.4. ble et par sett under kurtisering med «materemoni», noe som iflg. Cramp (1993) skjer like før egglegging. Ellers hørt og sett varslende flere ganger i mai-juni (HØY). Ett ind. Trøite, Stjørdal 27.8. (HØY).

Pilfink 1-3 ind. «Palestina», Hegra, Stjørdal januar - mars 1990 (Joar Håve). 4 ind. på foringsplass, Auran, Stjørdal 5.1.- medio mars (JAA). Ett par hekket senere i fuglekasse ved Vingebukta, ca. en km fra Auran, og fikk ut minst to unger i begynnelsen av juni (JAA). Dette er det andre hekkefunnet i Nord-Trøndelag, det første var et par som hekket i Hegra, Stjørdal ca.1975 (Vie m.fl. 1990). En ad. og en juv. Gran, Snåsa 10. - 30.8. (PMØ). Et ind. Levangernesset 9. - 31.12. (TKO, MMØ).

Stillits Ett ind. ved Skysstasjonen, Høylandet primo juni, ca. 1984 (Karl Brøndbo). 5 ind. Ytterøya, Levanger 6.3. (TKO, MMØ).* 2 ind. Gilstadlia, Levanger 11.3. (Magnar Grudt). 9 ind. Ytterøya 26.11. (TKO, MVA).

Konglebit 2 ind. Byafjellet, Steinkjer 1.3. (FJA). 2 ind. Viermaneset, Namsvatnet, Røyrvik 28.8. (ØSP). Min. 2 hanner pluss 2 hunner Stod Feltstasjon, Steinkjer 3. - 4.9. (JEØ, BFL, Rolf Terje Kroglund, Torunn Norum). 4 ind. Steinkjer 11.1. (FJA).

Kjernebiter Ett ind. på fuglebrett Binde, Steinkjer en gang vinteren 1992/93 (Olav Asprem medd. THA). En syngende hann Stokkmoen, Stjørdal 12.4. (BNY). 1 ind. Namsskogan sentrum 26.5. (ØSP), 1 ind. Risbergaunet, Åsen, Levanger 16. og 26.12 (PIV)

Tornirisk 2 ind. Gran, Snåsa 16.10. (PMØ).

Gråsisik Underart *C. f. cabaret*: Ett ind. ringmerket Trøite, Stjørdal 7.10. (HØY). Første funn i fylket.

Polarsisik Min. 3 ind. v/Meråker kurbad 11.2. (BNY).

Observatører:

BFL - Berit Flatås

BGS - Bård Gunnar Stokke

BMJ - Bjørn Munro Jensen

BNY - Bård Nyberg

CBE - Claus Bech

EED - Erik Edvardsen

ESÆ- Einar Sæter

FKU - Franz Kutschera

FJA - Frode Jacobsen

FRO - Frank Rosell

HSØ - Halvor Sørhuus

HØY - Holde Stol Øyan

ILY - Ingrid Lysberg

JAA - Jo Anders Auran

JEØ - Jan E. Østnes

JKS - Jon Kristian Skei

KWO - Kristian Worum

LJW - Lars J. Waaler

LVÅ - Lars Vågan

MAM - Magne Myklebust

MHU - Magne Husby

MMY - Marius Myrstad

MMØ - Morten Mørkved

MVA - Morten Vang

OAF - Ole A. Fuglesang

PIV - Per I. Værnesbranden

PMØ - Pål Mølnvik

RRI - Roar Rismark

RWI - Roger Wingan

SMO - Steinar Moe

STO - Stein Tofte

THA - Trond Haugskott

TKO - Terje Kolaas

TRØ - Tom R. Østerås

VKR - Vidar Krøke

ØRS - Øystein R. Størkersen

ØSP - Øyvind Spjøtvoll

LRSK Nord-Trøndelag:

V/Trond Haugskott

Bekkasinveien 9

7082 Kattem

Fuglefaunaen i Granabukta, Snåsa kommune

Pål Mølnvik

BELIGGENHET/REGISTRERINGS-OMRÅDE

Granabukta ligger i Snåsa kommune i Nord-Trøndelag, ved Granaelvas utløp i Snåsavatnet, 22 m.o.h. Det undersøkte området strekker seg fra Vestvika til Granaelvas utløp opp til Holmen. Avgrensning utover vatnet: Gråskjæret og Granaskjæret. Avgrensning mot sør: Veien fra Gran Vestre til Vestvika. Størrelsen på det undersøkte området er ca. 4 km², jfr. figur 1.

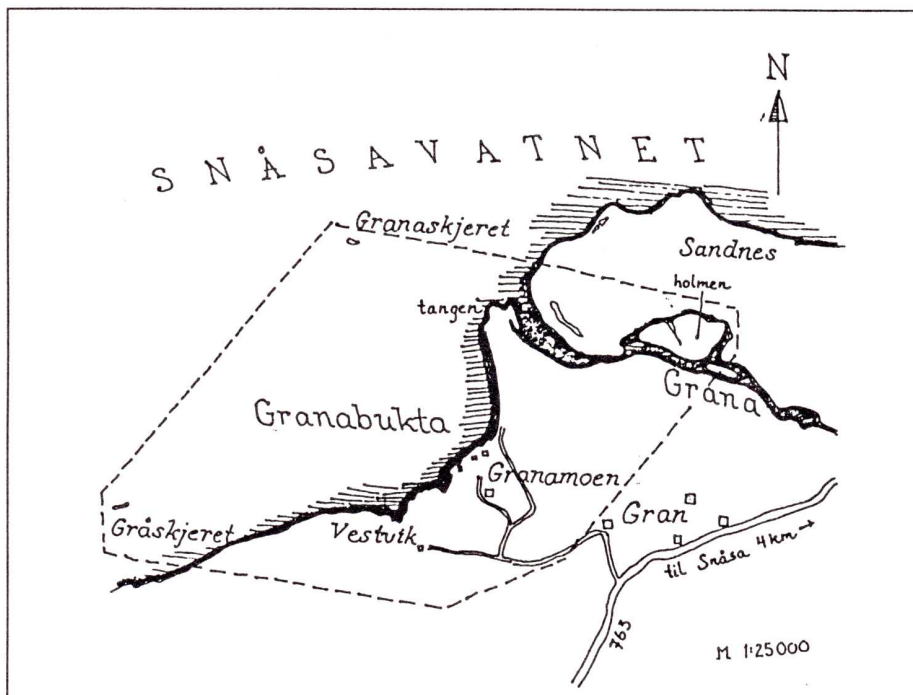
OMRÅDEBESKRIVELSE

Granabukta er sammen med Grønøra og delvis Seemsøra viktige gruntvannsområder i Snåsavatnets østre del. Nordvestsida av vatnet mangler i vesentlig grad slike områder i Snåsa kommune. Den 52 km lange Granaelva er den største elva som renner ut i Snåsavatnet. Ettersom den slynger seg gjennom jordbrukslandskap de siste milene, bringer den med seg store mengder næringsstoffer. Dette gjør at det blir stor produksjon av mat til mange vannfugler på de grunne områdene omkring elveoset. Granaelva renner rolig de siste 7-800 m før den når vatnet. Her finnes et par gamle delvis gjengrodde elveleier. En større holme 700 m opp i elva er delvis oppdyrket og delvis bevokest med større gråor, samt tett granskog. Nord for holmen finnes en 20-25 m høy rasmel bestående av kvabb/silt. Det er gjort få tekniske inngrep i området, det er

nok snauhogst med påfølgende nydyrking som er det best synlige. Noe bakkeplanering er også foretatt. Nydyrkingen ble utført før begrep som kantvegetasjon var alminnelig. Ettersom det ikke er satt igjen den type vegetasjon mot stranda og delvis elva, er det her fare for erosjon. På nordsida av elva, nedenfor holmen, er det granskog. På sørsida av elva er det en del dyrka jord. Fra elveoset og inn i Granabukta er det ei 650 m lang sandstrand. Resten av strandlinja er svaberg og noen mindre sandstrender. I denne strandsonen er det en del blandingsskog, og til slutt granskog av varierende alder og kvalitet. Det finnes også tette monokulturer av gran i undersøkelsesområdet. To mindre bekker renner ut i bukta. I dalene disse bekkene har dannet vokser det stor og fin gråor. Noen mindre hogstfelt finnes også innen området.

Selve Granabukta er ei grunn bukt, fra 2-5 m dyp. To skjær stikker et par meter opp over vannskorpa, Gråskjæret og Granaskjæret. Disse er så og si uten vegetasjon, bare noen grastuer finnes. Rundt elvemunningen finnes det antydning til strandeng på begge sider. I vårflommen går ofte elva og vatnet over sine bredder og innover dyrkamarka, både på holmen og og tangen ved osset. Omtrent midt i området ligger gården Granamoen omgitt av dyrkamark. Tre hytter ligger nedenfor Granamoen.

Figur 1. Kart over undersøkelsesområdet.

ADKOMST

Det går en bilvei ned til Granamoen fra fylkesvei 763. Derfra går det en kjørbar avlingsvei ned til sandstranda. Avlingsvei er det også til Vestvika. Ved besøk bør en snakke med grunneieren før en kjører ned til vatnet.

FUGLELIVET

Registreringsområdet er ikke kjent som en rik fuglelokalitet fra før, og det er ikke publisert noe ornitologisk materiale fra Granabukta tidligere så vidt meg bekjent. Få observasjoner er gjort på Sandnessida av elva. Skogområdene er mindre besøkt enn strandområdene. Mine observasjoner er gjort gjennom en seksårsperiode fra 1989 til og med 1994, og baserer seg på i alt 197 besøk.

Det er tydelig at næringstilgangen er stor ute ved elveoset. Gressender og de fleste vaderne holder seg i dette området. Her ute samles også gjessene som utover høsten beiter korn og raigras inne på dyrkamarka. På ei fin vår-

natt er opptil 40 ulike arter blitt sett eller hørt.. Pr. 1/1-95 er i alt 116 ulike fuglearter blitt registrert i Granabukta.

Som rasteplass under trekketidene

Det er under vårtrekket det er mest fugl å se i bukta. Ender dominerer på vatnet, trostene og sangerne på land. Granabukta er tydelig en oppsamlingsplass for ender og vadere som venter på at snø og isforholdene skal bedre seg i høyere strøk. Fiskemåke opptrer i høye antall både vår og høst. Høsttrekket domineres først og fremst av trostene.

I 1994 ble følgende tall notert:

29/9 Gråtrost ca. 500 som passerte på 4 timer
30/9 Gråtrost ca. 620 som passerte på 3 timer
30/9 Rødvinge ca. 105 som passerte på 3 timer
30/9 Måltrost ca. 10 som passerte på 3 timer
2/10 Gråtrost ca. 110 som passerte på 1/2 time

Kanadagåsa kan også opptre forholdsvis tallrikt på høsten, normalt med 30-40 ind. Notert maksimumstall er hele 76 individer. Kanadagåsa benytter også området som myteplass.

Som hekkeplass

Som hekkeplass er Granabukta viktig for mange av de registrerte artene. Med så stor biotop-variasjon vil det automatisk bli slik. Når få arter likevel er konstatert hekkende skyldes det at reirleting ikke har vært prioritert. Holmen i elva er hekkeplass for mange arter. Her er det fredelig og flotte forhold for bl.a. ender, samt en del spurvefugl og vadere. Det er på denne

lokaliteten skjeanda muligens kan ha hekka. Tjelden er årvisst som hekkefugl og det samme er vipa.

Som overnattingsplass

Granabukta er en god overnattingsplass for flere arter. Her står Granaskjæret og tangen som stikker ut i vatnet på vestsida av elveoset i en særstilling. På tangen slår tranene seg ned utpå kvelden og blander seg i lag med storspove, småspove, fiskemåke og tjeld. De samme artene, unntatt trane, overnatter også på Granaskjæret.

Forfatterens adresse: 7760 Snåsa.

Bildet viser utløpet av Granaelva i Snåsavatnet. Foto: Pål Mølnvik.

ARTSLISTE FOR GRANABUKTA PR.
1994

Art	Største antall	Status
Storlom	11++	h
Smålom	1+	t
Horndykker	7++	m
Storskarv	4+	t*
Gråhegre	1++	t
Sangsvane	55+++	t/o
Kortnebbgås	35+	t
Tundragås	2+	t*
Grågås	1+	t
Kanadagås	76+++	H
Hvitkinngås	1+	t*
Gravand	2++	m*
Brunnakke	15++	H*
Krikkand	89+++	h
Stokkand	80+++	H/o
Stjertand	2+	t*
Skjeand	2+	m*
Toppand	6++	h
Havelle	13++	t
Svartand	9++	t
Kvinand	20++	H/o
Siland	5++	h
Laksand	10++	H
Hønsehauk	1+	S
Spurvehauk	1++	m
Fjellvåk	2+	m
Fiskeørn	1+	t*
Dvergfalk	1+	t
Jerpe	2++	h
Trane	24++	O*
Tjeld	19++	H
Sandlo	6++	H
Heilo	60++	t
Tundralo	1+	t*
Vipe	55+	H
Temmincksnipe	1+	t
Myrsnipe	4++	t
Brushane	25++	t
Enkeltbekkasin	1+	m
Rugde	3++	h
Småspove	30++	O*
Storspove	70+++	h/O*
Rødstiik	12++	h
Gluttsnipe	8++	t
Skogsnipe	5+	h

Art	Største antall	Status
Strandsnipe	5++	H
Dvergmåke	1+	S*
Hettemåke	16++	m
Fiskemåke	200+++	H
Gråmåke	19++	S
Svartbak	5++	S
Makrellterne	8++	H
Rødnebbterne	1+	m
Ringdue	67+++	h
Gjøk	3+	h
Spurveugle	1+	h
Tårnseiler	34++	h*
Grønnspekk	1+	m
Svartspekk	1+	h
Flaggspekk	1+	h
Tretåspekk	1+	h
Sanglerke	4+	h
Sandsvale	3++	H*
Låvesvale	30++	H*
Taksvale	50+++	h*
Trepipelerke	1++	t
Heipipelerke	10++	t
Gulerle	9++	t
Linerle	9++	H
Fossefall	5++	h/o*
Gjerdsmett	2++	h
Jernspurv	3++	h
Rødstrupe	5++	h
Blåstrupe	1+	t
Rødstjert	2+	t
Buskskvett	1+	h
Steinskvett	8+	t
Svarttrost	4++	H
Gråtrost	620+++	H*
Måltrost	20++	H
Rødvingetrost	105+++	H*
Gulsanger	2++	h
Møller	5+	H*
Hagesanger	1+	m
Munk	2++	h
Gransanger	6++	h
Løvsanger	4++	h
Fuglekonge	5++	h
Gråfluesnapper	3++	h
Svarthvit	1+	h

Art	Største antall	Status
Løvmeis	2+	h
Granmeis	10++	h
Toppmeis	10++	h
Svartmeis	3+	h
Blåmeis	4++	h
Kjøttmeis	2++	h
Trekryper	1+	h
Varsler	1+	t/S
Nøtteskrike	3++	h
Skjære	3++	H
Kaie	1+	S
Kråke	52+++	H
Ravn	6++	S
Stær	15++	H
Gråspurv	1+	H
Bokfink	12++	h
Bjørkefink	10++	h
Grønnefink	18++	h
Grønnsisik	35++	h
Gråsisik	200+++	h
Grankorsnebb	17++	h
Dompap	6++	h
Lappspurv	1+	t
Snøspurv	100+	t
Gulspurv	50+++	h
Sivspurv	5++	H

Tegnforklaring:

- H: Konstatert hekking
h: Sannsynlighekking
m: Mulig hekking
o: Overvintring
O: Overnattingsplass
S: Streif
t: Trekkobservasjon
+: Sjelde, sporadisk
++: Regelmessig, men fåtallig
+++ : Vanlig, større antall
* Se kommentarer til artslisten

KOMMENTARER TIL ARTSLISTA

Storskarv *Phalacrocorax carbo* i alt 6 observasjoner, de fleste på Granaskjæret. Kan muligens ses i sammenheng med trekk over til Bottenvika?

Tundragås *Anser albifrons* to ind. sett sammen med ca. 20 kanadagjess 8.8.1991.

Hvitkinngås *Branta leucopsis* et ind. sett sammen med 76 kanadagjess og ei kortnebbgås 23.8.1990.

Gravand *Tadorna tadorna* ses så og si årvisst på Granaskjæret i april, og da som par. 1 hann sett 6.6.1993.

Brunnakke *Anas penelope* konstatert hekkende 21.7.1994. Ei hunn med 7 juv. ved holmen i Granaelva.

Stjertand *Anas acuta* to observasjoner foreligger: 28.4.1992 et par, og 11.5.1994 en hann.

Skjeand *Anas clypeata* tre observasjoner: Mulig hekking i 1994 med et par 5.6., mens 8.6 ble bare hannen sett på matsøk.

Fiskeørn *Pandion haliaetus* ses sporadisk på trekk vår og høst.

Trane *Grus grus* bruker sandbanekene rundt elveoset i Granaelva som overnattingsplass utover høsten fra primo august til medio september. Her får tranene ro, og de kan beite på jordene i området. Tranedans er observert.

Tundralo *Pluvialis squatarola* en juv hadde tilhold på sandbankene ved elveoset fra 10.9.-17.9.1994. Arten er i følge Haftorn (1971) en svært sjelden gjest i innlandet.

Storspove *Numenius arquata* har oppsamlingsplass/overnattingsplass om våren på en større sandbanke ved elveoset.

Kan opptre i større antall også utpå sommeren.

Småspove *Numenius phaeopus* har oppsamlingsplass/overnattingsplass om våren i området.

Dvergmåke *Larus minutus* en ad. sett sammen med 4-5 hettemåker 13.5.1990.

Tårnseiler *Apus apus* søker føde over området på fine sommerkvelder og netter i forholdsvis stort antall.

Sandsvale *Riparia riparia* opptrådte i store antall på 60-tallet, men har siden gått drastisk tilbake, selv om hekkeforholdene burde være optimale.

Låvesvale *Hirundo rustica* fra gårdene omkring søker føde over området. Ingen overnattingsplass er påvist.

Taksvale *Delichon urbica* opptre i noe større antall enn låvesvala. Bruker området til matsøking.

Fossefall *Cinclus cinclus* overvintre når isforholdene tillater det. Hekker sannsynligvis innenfor undersøkelsesområdet.

Gråtrost *Turdus pilaris* opptre i store antall på høsttrekket.

Rødvingetrost *Turdus iliacus* opptre i store antall på høsttrekket.

Møller *Sylvia curruca* ble den 19.7.1994 funnet hekkende med et reir med 3 flygeverdige unger i ei lita gran ved elveoset. Dette er kanskje landets nordligste hekkefunn, jfr. Norsk Fugleatlas 1994.

Våtmarksarbeide i NOF/avd. ST: Loddtjønnna i Melhus et faktum. Nye interessante utfordringer står for tur.

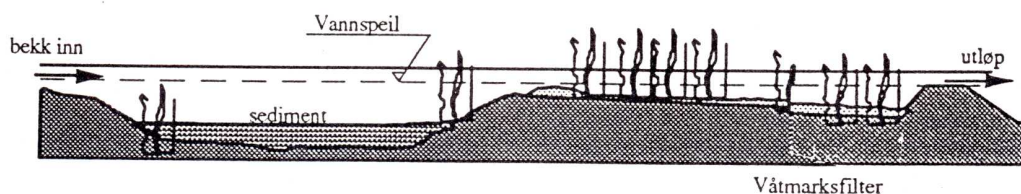
Arne Strøm

I Flerbruksplanen for Gaula pekes det på en rekke ulike sider ved Gaulavassdragets forurensingssituasjon, samt en del øvrige forhold som truer Gaulas kvaliteter som rekreasjonsområde. Norsk Ornitologisk Forening avd. ST har i høyeste grad interesser i denne sammenheng. En gryende eutrofiering i Gaulosen er symptomer på at elva slett ikke er ren. Som det unike og rike naturområdet Gaulosen og Gaulavassdraget er, bør NOF/ST være pådriver i arbeidet med et renere Gaulavassdrag. Sidebekkene i vassdraget er i så stor grad forøplet og preget av gråvann, at de uten tvil er utelukket som gyteplass for sjøørret eller som tilholdsted for våtmarksfugl i et normalt faunabilde. Flere av vassdragets sidebekker har i et stort og spennende potensiale både landskapsmessig og friluftslivs/rekreasjonsmessig. Imidlertid må rensetiltak og opprydningstiltak til.

FANGDAMMER FOR LANDBRUKSAV- RENNING, ET POTENSIALE FOR FUGLE- OG DYRELIVET?

Det er et faktum at næringssaltinnholdet i bekker og vassdrag i stor grad skyldes avrenning fra landbruket. Som et resultat av vår tids intensive jordbruk går mye av den tilførte kunstgjødselen rett ut i vassdragene. Og resultatet er ofte godt synlig. Imidlertid kan vassdrag ha en rensende effekt på forurensning som et naturlig filter. Ved å redusere strømhastigheten i en bekk oppnår man økt oppholdstid og kontakttid for vannet. Og resultatet kan bli reduserte mengder næringsstoffer og mineralpartikler i den videre vassføring. Disse fangdammene kan i enkelte tilfeller ha en god funksjon, ikke bare som et naturlig rensaneanlegg, men faktisk som et faunaberikende og miljøskapende innslag i kulturlandskapet.

Som den største areal-forvalteren, har landbruket selv nå tatt til orde for å bedre vannmiljøet rundt i distriktene ved blant annet å oppfordre grunneiere til å etablere slike fangdammer. For at dammene skal fungere som et "sedimenteringskammer" må disse utformes i forhold til bekkens flomstørrelse. Flere fangdammer kan bygges i serie og dette vil bedre renseseffektiviteten. Sumpplanter kan være med å redusere vannhastigheten ytterligere. Lange og smale dammer er normalt mer effektive enn korte og brede. Men utformingen av dammen kan gjerne ha en fasong som er mest mulig naturlig. Poenget er at vannets kontakttid er tilstrekkelig for å oppnå den ønskede renseseffekt.

Figur 1. Jordforsk har utarbeidet et forslag til damutforming og damprofil. Figuren viser damprofilen i prinsipp. Ved innløpet er det en dyp grop der løsmassene sedimenteres. Nedenfor er dammen grunnere.

Legger man litt ekstra i planlegging og utforming, vil fangdammer kunne gi et vakrere landskap og til en viss grad erstatte noen av de gjenfylte og tørrlagte bekker og gårdsdammer. Er man heldig kan man faktisk oppleve at fugle- og dyrelivet tiltrekkes av en slik dam, dermed kan den også bli en naturmessig berikelse i nærmiljøet. NOF/STs våtmarksgruppe er interessert i deltagelse i planlegging og gjennomføring av slike dammer og ser på dette arbeidet som et godt potensiale for fugleliv og deres livsmiljø. Man skal imidlertid være oppmerksom på at en slik dam vil bli tilført mye næringssalter og kan raskt få en eutrof karakter med mye vassvegetasjon og etterhvert et sedimentert lag på bunnen. Dette vil igjen føre til behov for masseuttak og opprenskning med en viss hyppighet.

Noen forholdsregler gjelder for skjøtsel av slike dammer i kulturlandskapet mhp fuglelivet: -Unngå oppdyrking helt inntil vannkant. -La husdyr gjerne beite helt inntil vannkant. -Mange vann og våtmarksfugler trives best i fisketomme dammer og tjern. -Tilrettelegg gjerne for fuglelivet med å henge opp fuglekasser og andeholker. -Bygg gjerne opp øyer og holmer i dammen. -Beplant gjerne med f.eks. vier, starr, sivvegetasjon. -Vis hensyn til dyre og plantelivet ved inngrep og ferdsel-spesielt i yngletiden. -Dammer og tjern i kulturlandskapet krever ofte vedlikehold ved masseuttak. Utfør dette

høst/vinter. En god og vellykket fangdam vil ha et omfang alt etter nedbørsfelt og vassføring. I prinsipp vil den fungere bedre jo større den blir og vannets kontaktid øker. De dammer som idag utprøves betjener et nedbørsfelt på fra 500 til 1000 daa., herav 30-50% oppdyrket mark. Vi vil anbefale å prøve med vannspeilareal på alt fra 300- 860 m². NOF avd. Sør-Trøndelags våtmarks- gruppe kan etter avtale komme med forslag til damutforming og beplantingsplan.

LODDTJØNNA I MELHUS, ET INTERESSANT RESTAURERINGS-PROSJEKT

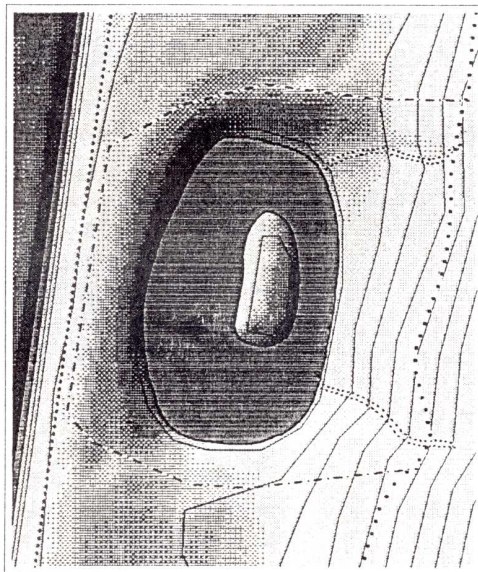
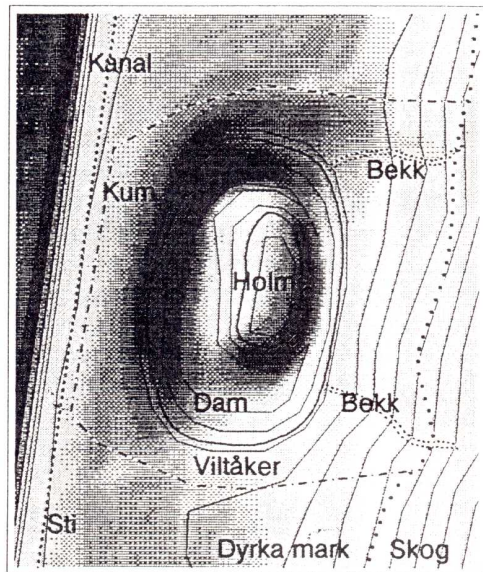
I forbindelse med at anleggsperioden nå er overstått og Loddgårdstjønnen er et faktum, kan det være på sin plass å redegjøre for en del av de utfordringer planlegging og gjennomføring av prosjektet innebar. Dammen er i disse dager fylt opp med omlag 4000 m³ vann. Hvorvidt den blir en rik fuglebiotop gjenstår ennå å se.

Som det framgikk av artikkelen i Trønderisk Natur nr. 2/94, må dette ansees som et naturrestaureringsarbeide. Av gamle fotos og kart kan man se omfang og oppriss av det gamle Loddvatnet, som hadde en betydelig størrelse fram til 1948, da dagens dreiskanale ble anlagt nord syd orientert, med fall mot nord i 1:1000 og videre i rør mot Gaula med samme fall. Videre er tilsigsbekkene fra den bratte Loddgardslia lagt i rør fram til kanalen.

PLANLEGGING OG UTFORMING

Våtmarksgruppa i NOF/ST engasjerte seg tidlig i dette prosjektet gjennom grunneier Jens Loddgard. Vårt engasjement begrenset seg i utgangspunktet til veiledende råd om utforming av en fuglebiotop. Det forelå da et utkast til dam, som vi ønsket å påvirke i den hensikt å skape en lokalitet som kunne bli et godt livsmiljø for våtmarksfugl. Dette er

gjort tidligere, bl.a i Hedemark, hvor Hallvard Strøm har vært en av pådriverne for liknende dammer. Grunneier la forholdene tilrette for at våtmarksgruppa gjennom dette prosjektet skulle kunne følge og påvirke hele prosjektgjennomføringen, også i anleggsfasen.

0 25 50 m 1 m ekv. Nord opp

Figuren viser en EDB-visualisering av Loddjtønna. Utarbeidelse ved Alf Ivar Oterholm.

Ved planlegging av dammen var det endel forhold som skulle ivaretas: -Dammen skulle forsøkes utformet mest mulig naturlig og være et miljøskapende innslag langs en tursti planlagt gjennom området. -Dammen skulle utformes på våtmarksfugls premisser med grunne vannkantsoner. -Dammen skulle tilknyttes en flomvannsksum for å sikre vannspeilsregulering og gjøre dammen

lett tilgjengelig ved restaurering. -Dammen skulle være en delvis tilbakeføring av det gamle Loddgardvatnet. Det ble under planleggingen lagt stor vekt på å oppnå en gunstig skråprofil både rundt vannkant og ved holmen. Man ønsket bl.a to grunnvannssoner, tilrettelagt for vassvegetasjon. Ut ifra erfaring vet vi at man kan begunstige enkelte fuglearter ved innplantning

av ulike planteslag. Starr, vier, siv, elvesnelle og gras krever egne bunnforhold. 1:3, 1:5 og 1:7 ble valgt som skråprofil rundt tjønna. Profil 1:3 skapte sikkerhetsmessig bra helning og 1:5 og 1:7-8 tilrettela gode forhold for litt siv og starrarter. Lokalisering av dammen var nærmest natugitt gjennom de aktuelle tilsigsbekkene og videre landskapsformen på jordet. Videre vurderte man under planleggingen at en utvidelse av dammen eventuelt skulle skje mot nord, der jordkvaliteten var dårligere. Dette gjorde at den først planlagte grunnvannsonen ble flyttet fra nord til syd. Tjønna og holmens fasong er et resultat av de landskapsmessige naturgitte forhold på området.

UTGRAVINGSARBEIDET

En bredbeltet dozer virket ideell til planering av dammen ved Loddgarden. Entreprenøren benyttet også en ordinær gravemaskin, samt en vanlig beltegående bulldozer. Massene som ble gravd ut skulle i utgangspunktet benyttes i området. Dette gjorde sitt til at området rundt dammen har en noe konveks landskapsform, og man ser ikke vannspeilet før man er rett i nærheten eller står på en forhøyning. Tilsigsbekken ble gravd i V-form og steinsatt fra den bratte lia fram til dammen. Bekkeløpene ble steinsatt med elvegrus og rullestein som grunneier har en god del av på eiendommen. De opprinnelige dreneringene som tidligere førte bekkene under jordet ble bevart og fungerer i dag som en "by-pass" løsning. Avløpet fra dammen er lagt i rør fram til en flomvannskum, med en innretning som gjør det mulig å regulere vannspeilet forutsatt stabil vannbalanse.

GRUNNFORHOLD OG GEOLOGI

Norges Geologiske Undersøkelser ble kontaktet for om mulig få en kartlegging av grunnforholdene i området. Dette ville være av betydning når man skulle grave seg ned til omlag 2,5 meters dyp og demme opp for det omlag 2,4 dekar store vannmagasinet. Man ønsket i størst mulig grad stabile gode grunnforhold med leire og silt, noe det er

rikelig av i Gauldalen. Men geologien i området er sammensatt og de opplysningene man fikk, ga uttrykk for at området der dammen var planlagt lå i grensesonen mellom elveavsetninger (grus/sand) og havavsetninger (silt/leire). Havavsetningene danner tunger ut i dalen og er sansynligvis skredavsetninger fra dalsiden. Havavsetninger med marin leire ville etter vår mening være gode grunnforhold. Vi forventet å finne spor etter organiske rester fra det tidligere vatnet, men dybdeforholdene var ukjente. Spenningen var derfor stor da gravearbeidene startet. Nedover i lagene avdekket det seg mye marin blåleire, men også felt med humusholdig løsmasse, gammel myr og planterester foruten såkalt "kvabb", en brunaktig svært finkornet sand. De organiske avsetningene eller sedimentene nede i bunnen av tjønna kunne gi oss viktig kildemateriale for den lokale naturhistorie. Fordi oksygentilgangen i de konserverte lagene har vært lav, har nedbrytingen også gått svært langsomt. Planterestene og myrmateriale som vi fant var da også svært godt bevart.

Den utgravde dammen virket forøvrig å være forholdsvis tett i bunnen, dels ved at entreprenøren tilslutt planerte ut massene og prøvde å legge en leirholdig membran i bunnen. Sikker kunne man imidlertid ikke være før dammen hadde stått sin prøve oppfylt med vann over tid. En viss lekkasje til grunnen må man likevel regne med. I felt med ren elvegrus kunne man ha kommet i kontakt med grunnvannet og dermed fått problemer med vannbalansen i dammen. Det viste seg også i tiden etter at dammen var fylt opp med vann. I april med store nedbørsmengder, mildvær og snøsmelting hadde de anlagte bekkene svært stor vassføring. Dammen ble fylt opp iløpet av omlag 3 uker. Tilsiget var imidlertid større enn avrenningen via kum. Dette tydet på en del avgang til grunnen. Det virker imidlertid nå som om dette har stabilisert seg.

*Grunneier og initiativtaker Jens Loddgard ved utgravingen av Loddtjønna våren 1995.
Foto: Harald Langås, Trønderbladet.*

FORELØPIGE OBSERVASJONER

I påvente av at flora og fauna skal feste seg rundt Loddtjønna er det allerede gjort noen iakttagelser. Elg og rådyr har trukket til vannkanten., et stokkandpar har vært på svømmetur flere ganger og skogsnipa er observert ved vannkanten. En god del spor etter nattlige besøk av vadefugl og ender er

også registrert. Området vil bli taksert av våtmarksgruppa i sommer. Spredte observasjoner fra besøkende er i tillegg også ønskelige!

Forfatterens adresse: Olav Magnussonsv. 3,
7046 Trondheim.

Hammervatnet -en kort presentasjon

Per Inge Værnesbranden

Hammervatnet i Åsen, Levanger hører med blant de klassiske fuglelokaliteter i Trøndelag. I 1984 ble det fuglerikeste området i østenden avsatt til naturreservat. Hammervatnet er blitt besøkt jevnlig av mange fugleinteresserte i løpet av de siste 20-25 årene. Med unntak av enkelte observasjoner, har det aldri vært publisert noen oversikt over fuglelivet før nå. Miljøvernavdelingen ved Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har utgitt to rapporter som omhandler Hammervatnet: En ornitologisk rapport og en rapport om erfaringer med fugletårnet etter tre års drift. Forfatter er Magne Husby, oppsynsmann for naturreservatet.

ORNITOLOGISK RAPPORT

Rapportområdet omfatter hele Hammervatnet (6,3 km²), og utløpet i vest gjennom elva Hopla og Hoplafjorden. Vatnet ligger 25 m.o.h. og er derfor under den marine grense. En stor del av berggrunnen er bergarter som er lett forvitrelige og gir næringsrike avrenninger. I østre deler er vatnet grunt, med en maksimaldybde på 3 meter mellom Vassbukta (bukta ved fugletårnet) og Hammerøya. Store jordbruksarealer omkranser vatnet. Dette fører til at vatnet er svært næringsrikt, noe som gir gode vekstmuligheter for vannvegetasjon. Disse forholdene er årsak til at Hammervatnet har et rikt og spesielt fugleliv, med flere for Trøndelag uvanlige arter. Totalt er det registrert 154 fuglearter i vatnet. En av karakterartene er horndykker, men hekkebestanden svinger imidlertid mye fra år til år. I 1972 ble 42 reir funnet, mens året etter ble bare 5 reir funnet. I 1988 ble 29 reir funnet (16 i reservatet), men etter at ny E6 ble bygget i perioden 1988-1990 like inntil naturreservatet (deler av reservatet ble brukt til veien), har antall reir inne i reservatet gått drastisk ned. Eventuelle andre årsaker til

nedgangen blir diskutert i rapporten. Sangsvaner raster i området vår og høst, og de fleste av disse ligger inne i reservatet. Antallet har økt betydelig iløpet av de siste 20 årene, med 270 ind. som maksimumstall i 1992.

Hekkebestanden av andefugler er forholdsvis stor. I naturreservatet er antall andekull registrert årlig, men med best dekning fra 1988. Her hekker årlig brunnakke (maks. 3 kull i 1988 og 91), stokkand (8 kull i 91 og 93), krikkand (5 kull i 81), skjeand (3 kull i 82 og 91), toppand (8 kull i 91) og kvinand (3 kull i 83). Knekkand observeres så og si årlig, med 6 ind. på det meste. Sothøna er en vanlig hekkefugl, med maksimum 8 reir funnet inne i naturreservatet i 1992 og 93. Største antall som er registrert er 33 ind. i 1993. Sivsanger er funnet hekkende en gang, men registreres syngende hvert år.

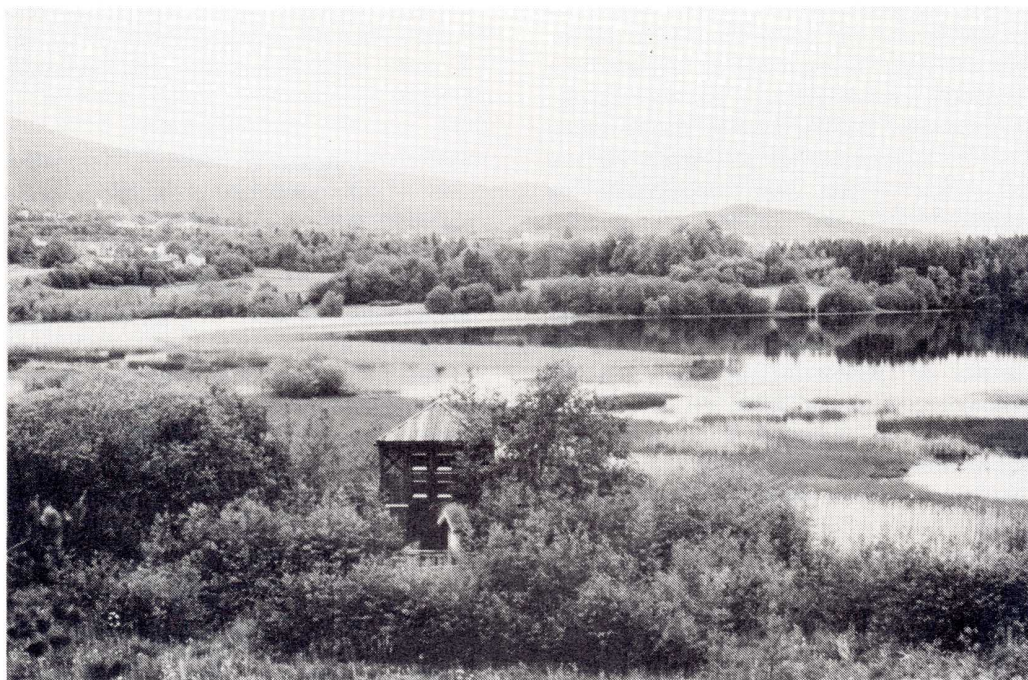
Det er ikke til å unngå at endel sjeldne fugler også dukker opp, som følge av god observasjonsdekning. Dette gjelder bl.a. islom, dvergdykker (4 obs), snadderand (2

obs.), taffeland (flere obs.), lappfiskand (4 obs.), hjelmfiskand, sivhauk (2 obs. t.o.m. 1991, sannsynlig hekking i 1993, 1 obs i 1994), vaktel, åkerrikse (fra 1924-33), vannrikse (1950), sivhøne (flere obs.), svarthalespove, svartterne (2 obs.), lomvi, vintererle, nattergal, nøttekråke, polarsisik.

Det er også sett på bestandsendringer av vannfugl i løpet av de siste 15 årene. Totalt sett har antall fugler endret seg i positiv retning, hvor sangsvane, brunnakke og sothøne har vist en klar bestandsoppgang. Ellers blir menneskelige påvirkninger diskutert i rapporten, og likeledes vegetasjonskontroll, med forslag til aktuelle tiltak for å begrense hastigheten på gjengroingen.

FUGLETÅRNET

Trøndelags første fugletårn ble satt opp ved Hammervatnet i 1991. Rapporten summerer opp erfaringene med bruken av tårnet etter tre års drift (1991-93). Tårnet er plassert i Vassbukta (søndre bukt i naturreservatet), med adkomst fra "gamle" E6, ved Gullberget Camping (ta av fra E6 "motorveien" mot Gullberget Camping). Tårnet er bygd i to etasjer, med glassruter i første etasje, og med luker som kan åpnes i andre etasje. Størrelsen er 4 x 4 m, og det står ca 6,5 m over grunnplanet. I hver etasje er det informasjonsplakater med artsliste over observerte fuglearter og med angivelse av forekomst. Det er lagt ut gjestebøker i begge etasjene, hvor det er anledning til å notere observasjoner, og navn på besøkende. Med

Fra fugletårnet like ved Gullberget camping har en god oversikt over den østre bukta i Hammervatnet naturreservat. Foto: Magne Husby.

utgangspunkt i gjestebøkene er antall besøkende for hvert år satt opp i tabell. Antallet for h.h.v. 1991, 1992 og 1993 er 920, 809 og 1317 registrerte besøkende. I tillegg kommer det mange som ikke noterer seg i bøkene. De mest "populære" månedene er mars-april og juli. Årsaken er de store mengdene med sangsvaner (mars-april) og turistbesøk i forbindelse med campingen (juli).

I løpet av mars-mai 1993 ble fuglenes reaksjoner overfor mennesker i tårnet undersøkt. Bakgrunnen for dette var bl.a. at enkelte har ment at fuglene ble skremt når lukene ble åpnet (Størkersen, Ø. 1991: Nytt fugletårn ved Hammervatnet. Trøndersk Natur 18: 65-66). Ved 8 forskjellige anledninger i mars-mai ble fugler som lå i nærheten av tårnet, "utsatt" for to ulike metoder å oppføre seg på.

- Metode 1 gikk ut på at ei luke ble åpnet rolig, og at observatøren sto litt tilbaketrukket inne i tårnet.

- Metode 2 ble utført ved at observatøren åpnet to luker i full fart, mens han umiddelbart gikk helt fram i åpningen, og delvis hang ut av åpningen og snakket med normalt toneleie.

Begge metodene ble utført i løpet av en time, med de samme fuglene tilstede. Ved alle forsøk lå det fugler i en avstand mellom 20-50 m fra tårnet. De tilstedeværende fuglene var sangsvaner (opptil 72 ind), stökkender, krikkender, skjeand, knekkand, sothøne m.m.

Rapportøren bak denne undersøkelsen mente at metode 1 hovedsakelig ikke hadde noen innvirkning på fuglenes atferd. Metode 2 medførte naturlig nok endel urolige fugler, men kun et fåtall av fuglene trakk vekk fra området. Sangsvanene reagerte litt på urolig

atferd i begynnelsen, mens de etterhvert ble vant til bevegelsen opp i tårnet, og fortsatte med normale aktiviteter. Det samme gjaldt endene. Sothøna har hekket like utenfor tårnet i alle tre årene, og har vist svært liten reaksjon på menneskers nærvær. Den eneste arten som alltid reagerer på mennesker i tårnet er den sky gråhegren, som flyr vekk uansett hvor rolig lukene åpnes. Hovedkonklusjonen er at forstyrrelsene av fuglene i søndre bukt har avtatt etter at fugletårnet ble satt opp, på tross av at flere mennesker besøker området i dag enn tidligere. I nordre bukt, hvor det ikke er noe fugletårn, har fuglene en helt annen atferd. Her blir fuglene lettere skremt selv på lang avstand. Det er også innhentet uttalelser fra grunneiere og brukere (NOF-avdelinger), og uttalelsene er stort sett positive.

Hovedkonklusjonen i rapporten er at erfaringene med tårnet er svært positive, og at de fleste fuglene tåler forstyrrelser fra tårnet svært godt. Hensikten med tårnet er også oppfylt, nemlig å kanalisere all trafikken til tårnet istedet for at folk sprer seg rundt i terrenget.

Rapporten "*Ornitologisk rapport for Hammervatnet*". Rapport nr. 12-1994. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvern-avdelingen kan bestilles fra NOF avd. Nord-Trøndelag, v/Morten Vang, Gårdsvn. 3, 7600 Levanger. Tlf: 74 08 88 63. Pris Kr. 50,- + porto.

Rapporten "*Fugletårnet i Hammervatnet*". Rapport nr. 4-1993. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvern-avdelingen kan bestilles fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvern-avdelingen, Statens Hus, 7700 Steinkjer. Tlf: 74 16 80 00.

Forfatterens adresse: Risbergaunet 2, 7630 Åsen.

Buvika, et viktig område for fugl

Ole Reitan

En rapport fra Norsk Institutt for Naturforskning understreker at Buvikfjæra i Skaun kommune er et viktig område for overvintrende fugl, og som rasteplass under høst- og vårtrekk. I 1993-94 ble det gjennomført en kvalitativ og kvantitativ kartlegging av fugl i fjæra og strandsonen. Fuglenes antall, arter, og hvilke deler av fjæra og hvilke habitater de brukte, ble kartfestet ukentlig.

Rapporten fastslår at det totale antall fugler i området varierte mye gjennom året, men også fra uke til uke. Variasjonen på de ukentlige tellingene var mellom 46 og 2088 våtmarksfugler totalt. Om vinteren var det generelt mange individer av et fåtall arter til stede, mens det om sommeren var færre individer av mange arter. Stokkanda var den mest tallrike arten, og opptil over 700 stokkender ble talt i fjæra mellom august og mars. I sommerhalvåret var det færre stokkender til stede. Ærfugl og andre marine ender viste stor variasjon i forekomst og antall i fjæra. I trekketidene ble fjæra brukt av flere arter grasender og vadefugler, mest tallrik var brunnakke, tjeld, vipe og rødstilk. Måker var hele året uregelmessig til stede i både store og små flokker.

FUGLENES BRUK AV OMRÅDET

Det var ingen sammenheng mellom totalt antall fugler til stede og tidevannsnivået under tellingen, derimot var flere arter til stede nær lavvann. Fuglene foretrakk bestemte deler av fjæra. Totalt for alle arter og for hele året var området mellom Husbytangen og mølleområdet, med sand- og mudderfjære og gruntvannsområdene utenfor, de mest brukte arealene. Tilstedeværelsen av både mudderfjære og gruntvann er viktige faktorer for flere tallrike

arter, og det synes som om arealet med fjære er en kritisk faktor i deler av året.

FORHOLDET TIL MENNESKER

En langgrunn fjære medfører at et relativt stort areal er tilgjengelig ved lavvann for fuglenes næringssøk. Stedvis kan det være mye næring tilgjengelig for mange av fugleartene. Dette skyldes trolig blant annet: - Buvikfjæra er et naturlig rikt fjæreområde med høy produksjon; - Næringstilførsel fra nærområdene er sannsynligvis med på å øke næringstilgangen og verdiene for fugl. Foring fra mølleområdet både direkte og indirekte påvirket tidligere hvor mange fugler som var til stede. Foring i dag er med på å øke overlevelsen om vinteren til flere arter i området. Særlig er dette viktig i kalde vintre, slik som vinteren 1993/94. Foring av stokkender og kanadagjess under islegging av bukta ble beskrevet i flere avisoppslag denne vinteren. Det er derfor et gjensidig positivt forhold mellom mennesker og fugl.

TIDEVANNSVARIASJONER

Variasjonene i tidevannet er viktige. I løpet av kartleggingene i 1993-94 varierte vannstanden mer enn 300 cm. Dette medførte at det i perioder kunne være stor forskjell på tilgjengelig habitat for næringssøk for fuglene gjennom døgnnet. Fjærearealet

varierer særlig mye ved den laveste meteren ned mot lavvann, og derfor er det kanskje bare maksimalt fire timer daglig midt på vinteren at det er gode betingelser for fuglenes næringssøk. Det totale areal med egnet habitat for næringssøk i fjæra er derfor viktig for at Buvika i det hele tatt skal fortsette å være et godt fugleområde. Imidlertid må også fuglene ha mulighet for å kunne raste i strandkanten, og strukturene av habitatene i strandsonen må derfor være gunstige for fuglene. Området er derfor sårbart ved inngrep som påvirker tilgjengeligheten av de habitatene fuglene bruker som næringssøk og rasteplasser.

FORSLAG OM SKJØTSELSTILTAK

For at området fortsatt skal være attraktivt for fuglene bør en drive en skjøtsel som har som mål at områdets verdier for fuglene opprettholdes i fremtiden. Dette bør innebære at strandlinjen beholdes optimalt for fuglene; den totale næringstilførselen til de mest brukte delene av fjæra bør beholdes på minst samme nivå som i dag, og elveosen utenfor Vigda bør vies særlig stor oppmerksomhet.

FORHOLDET TIL GAULOSEN

Buvikfjæra er en del av Gaulosenområdet, og det foregår mye utveksling av fugl mellom områdene. Sammen med Gaulosen har Buvikfjæra stor verdi som fugleområde. En

fortsatt rik fuglebiotop i Buvikfjæra er også avhengig av at resten av Gaulosenområdet opprettholdes som et like attraktivt område for fuglene som i dag. Gaulosenområdet er det viktigste fjord-området for vannfugl i Sør-Trøndelag fylke, deler av Gaulosen er også vernet som naturreservat og landskapsvernområde. Trondheimsfjorden er totalt sett et av de viktigste overvintringsområdene i Norge for marine ender, og spesielt for ærfugl, sjøorre og havelle. Gaulosen og Buvikfjæra har betydning som rasteplasser for trekkende fugl. Trekkende vann- og våtmarksfugl er nøye tilpasset til å utnytte nettverket av våtmarker mellom hekkeplassene og overvintringsområdene til påfyll av ny energi. Trekkssystemene er avhengige av at nettverkene av våtmarker blir opprettholdt. Over mange tiår har det vært en kraftig reduksjon i tilgjengelige og relativt intakte delta- og gruntvannsområder i Trøndelagsregionen. Dette betyr en økende verdi for fuglene for de stadig færre gjenværende områder av denne typen. Påvirkninger fra menneskelig virksomhet i et slikt delta- og gruntvannsområde vil få konsekvenser for fuglebestander som hekker i flere områder. Denne type områder har derfor verdi for fugler i en større skala.

Forfatterens adresse: NINA-NIKU, 7005 Trondheim.

Rapporten "Reitan, O. 1994. Buvikfjæra som fuglehabitat. NINA Oppdragsmelding 324:1-32" kan bestilles fra NINA-NIKU v/informasjonsjefen. Portoleksp. kr. 50.- pr. stk.

Åkerbeitende gjess og svaner i Melhus

Arne Strøm

I tider med en pågående diskusjon omkring forvaltningen av en voksende kanadagåsstamme og åkerbeiteskader i landbruket, er det fristende å kommentere endel av sidene som angår saken. Etter å ha fulgt kanadagåsbestanden mer eller mindre siden slutten av 60-åra, fra å være et eksklusivt innslag i Trøndersk natur, til dagens ansamlinger på omlag 600 -700 individer (høst-vinterstammen i Gaulosen), kan man saktens forstå en bekymret gårdbruker, som får beitende flokker på sine jorder. Forholdet med åkerbeitende gåseflokker er et kjent fenomen i inn- og utland, og ble forøvrig grundig omtalt som tema i Vår Fuglefauna nr.1-95 .

DØGNPENDLING VINTEREN 1995

Vegfarende og beboere i Melhus kan vanskelig ha unngått å lagt merke til et hundretalls gjess og svaner beitende på halmåkeren ved Travøra. Her viste flokken en påfallende interesse for de nordvestre deler av jordene. Daglig viste flokken seg fra morgen til kveld. I første øyekast så det ut til å være en ren kanadagåsflokk ilag med sangsvaner. I forbindelse med NOF/ST's våtmarksprosjekt i Melhus, ble området passert jevnlig og det ble gjort endel stopp for nærmere observasjoner. I flokken viste det seg tidvis et uvanlig artsmangfold av gjess. I en periode i april, beitete hele 6 forskjellige gåseslag på den omlag 280 mål store åkeren. Åkerområdet ligger forholdsvis usjenert til, beliggende mellom Gaula i vest og E6-trasseen mot øst, nedfelt på et platå 10-12 meter under E6-nivået. Området er forøvrig omgitt av kantvegetasjon, Brubakkbekken og noe bebyggelse. Dette gjorde observasjonsforholdene gode. Imidlertid var værforholdene i perioden ofte svært

vanskelige med tett snødrev og ofte motlysproblemer. Dette gjorde bedømming av bl.a. annet tundra-gåsas avstamning vanskelig. Gåse og svaneansamlingene ble etterhvert en severdighet både blant bilister, beboere og forbispaserende og det så ut til at mange fikk en fin naturopplevelse .

Med et noenlunde likt døgnmønster, ankom først kanadagjessene Travøra i flokker på fra 3-4 til 12-15 individer ved 7-8 tiden om morgenen, og forlot øra med retning nordvest mot Gaula og Gaulosen ved skumring i 21-22 tiden. Den samme fluktruten fulgte sangsvaneflokkene, men ankom noe senere på formiddagen, og forlot området noe senere på kvelden. Uten å ha noen sikre holdepunkter, er det nærliggende å regne med at pendlingen skjedde mellom Gaulosen/Buvika og Melhus. Artene fulgte forøvrig et noenlunde likt trekk-mønster. Kanadagåsa trakk med seg hvitkinngås og stripegås, mens sangsvane, grågås, kortnebbgås og tundra-gås fulgte sitt eget fluktselskap.

	21/3	22/3	28/3	3/4	4/4	6/4	9/4	14/4
Sangsvane	75	75	65	79	0	32	17	7
Kanadagås	100	100	60	88	82	110	176	13
Grågås	3	3	4	4	4		3	
Stripegås			1				1	
Tundragås	2	2	2	2	2			
Kortnebbgås				1	1			
Hvitkinngås				1	1		1	
Stokkand							6	2

Tabellen er basert på spredte observasjoner til ulike klokkeslett vinteren 1995 på Travøra ved Melhus sentrum. Likevel kan oversikten gi en indikasjon på at kanadagåsa trekker andre arter til seg ved sin døgnpendling mellom Buvika/Gaulosen og Melhus.

ARTSKOMMENTARER

Grågås (*Anser anser*), de 4 individene var høyst sansynlig på trekk nordover og hadde beiteopphold i Gaulosen.

Stripegås (*Anser indicus*), en særegen art ser ut til å trives i lag med de øvrige gjessene. Hvorvidt denne fuglen virkelig er ei vill gås eller en rømt parkfugl er ikke mulig å si. Arten ble forøvrig observert på Karlsøy, Tarva 30.08.1975, (*Faunistisk rap. fra Sør-Trøndelag 75-77, VF-1978*).

Tundragås (*Anser albifrons*), var et interessant innslag. Filmopptak som ble gjort vil kanskje kunne si om det var Grønlandsk tundragås eller sibirsk tundragås. Det er som kjent fargen på nebb og fot som skiller disse.

Kanadagås (*Branta canadensis*) er etterhvert blitt et tradisjonelt innslag i Gauldalsfaunaen. Fra midten av 1980-tallet og fram til idag, har gåseflokker blitt observert på høst- og vinterbeite på ulike steder i hele Gauldalen. De to tre siste vintrene har forøvrig sangsvaneflokker også streifet rundt på ulike jorder og blitt observert beitende i Melhusområdet. Imidlertid virker det som Travøra har vært en fast beiteplass for gjess og svaner i vinter.

Hvitkinngås (*Branta leucopsis*), var en hyggelig gjest på Travøra. Denne observeres forøvrig hyppig i Gaulosenområdet.

Kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*), et individ dukket opp den 3. og 4. april. Dette er isåfall et svært tidlig vårtrekk. Andre observasjoner i Trøndelags området kan tyde på overvintring.

LAV TÅLEGRENSE MOT FOLK

Beboerne ved Travøra kunne følge det fantastiske skuet på Travøra fra sine hjem. En gårdsveg ned mot Øra ble benyttet som turveg. Dessverre ble det fortalt om hundeslipp mot gåseflokker med den følge at et hundretalls gjess og svaner bykset avgårde i sikk-sakkflukt til alle kanter. Dette er respektløst. Fugleflokkene viste forøvrig en sky adferd. Når folk nærmet seg området, trakk fuglene seg unna og gjorde seg fluktklar, dette i sterk kontrast til gåsas oppførsel i Buvika (hvor den mates). Det kan virke som kanadagås som art har et noe frynsete renome blant folk. Også i ornitologkretser diskuteres det hvorvidt arten skal kunne formere seg uhemmet med de følger dette kan få. Temaet debatteres for tiden og av de momenter som nevnes i

sakens anledning er bl.a: -Har kanadagåsa en fortrenningseffekt på andre arter? -Er kanadagås interessant som jaktbar art? -Er regulering av stammen mulig? -Er nedbeiting-nedtramping av korn/grasåker et reelt problem, eller overdrevet? -Etterlater ikke fuglene seg en viss gjødsleffekt?. - Trekker kanadagås til seg andre gåseslag og skaper artsmangfold? -Er tilgrising av veg/sti/strender et reelt problem? -Natur og friluftinteressene forbundet med en stor gåsestamme. - Gåseflokkens og svaneflokkens symbolverdi. - Gåse og svaneflokker i flukt er et vakkert syn.

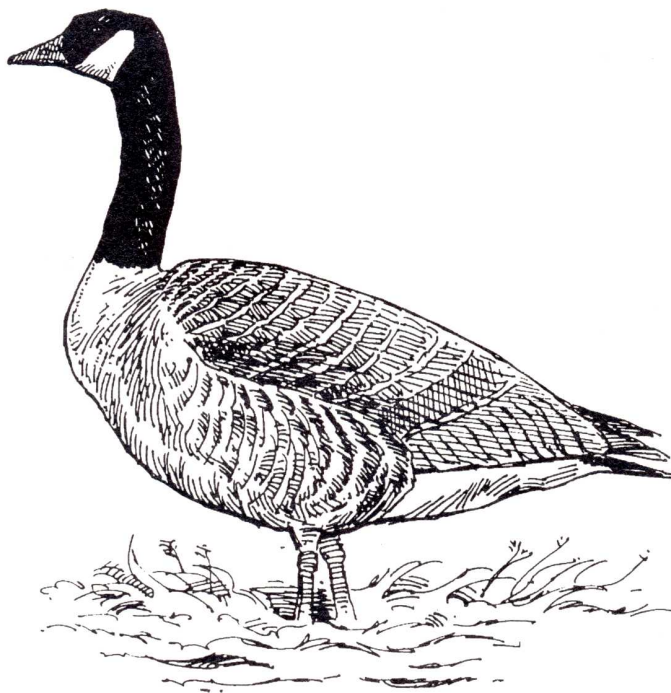
NÆRINGSRIK VILTÅKER

Fenomenet med at gåse- og svaneflokkene denne vinteren målrettet konsentrerte seg om deler av Travøra, ble etterhvert gjenstand for nysgjerrighet. Fuglene grov fram halmrester i snøen dag etter dag i det utvalgte feltet. Var næringstilgangen spesielt god? Var ikke kornet høstet? Var kornet høstet, men halmjordet oppløyd? I såfall hvorfor? og kan dette videreføres som viltforvaltning?

Spørsmålene var mange og nysgjerrigheten stor. Forklaringer manglet det heller ikke på blant de skuelystene. Svaret kom om natten, etter at fuglene hadde forlatt øra seint en kveld. Med lommelykt ble det konstantert at havreåkeren ikke var høstet og at marka var full av næringsrike havreaks. Uten at man her skal våge å oppfordre gårdbruketstanden til liknende tiltak, er det fristende å bemerke at det var befriende lite vindbåren jordstøv på Travøra, i motsetning til øvrige høstpløyde Melhusflatene.

Utover i april måned ble trekkuroen tiltagende i flokken. På ulike tidspunkter fløy flokker inn og ut av området. De arktiske artene ble etterhvert borte og det ble glissent i flokken. I skrivende stund er det 2 sangsvaner og 13 kanadagås igjen på jordene. Ergrelse eller begeistring til tross, en rekke med flygende gjess og svaner er noe av det vakreste naturen kan framvise!

Forfatterens adresse: Olav Magnussonsv. 3, 7046 Trondheim

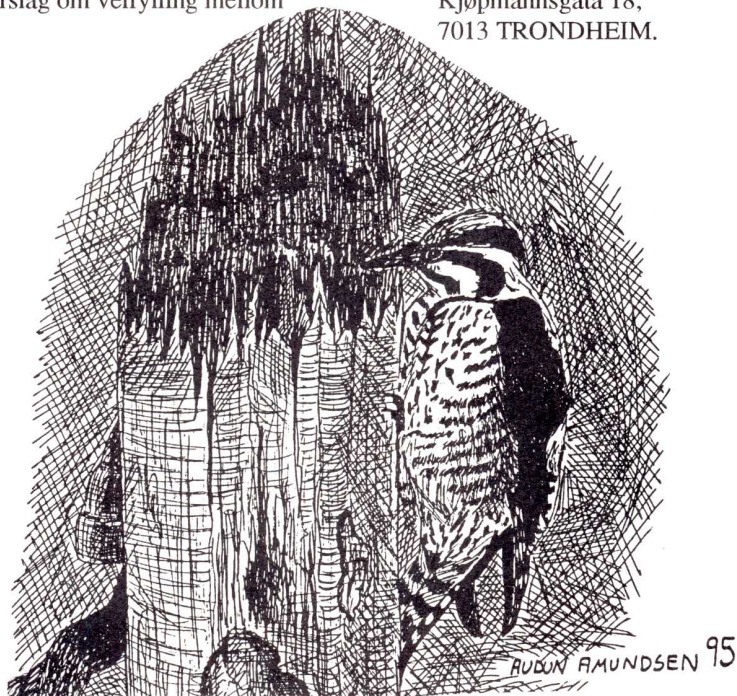
SMÅSTYKKER

REFERAT FRA NOF/STs EKSKUR- SJON TIL TAUTRA 25.3.1995.

Værmeldingen var truende med varsel om vind og nedbør, så det var med en viss spenning undertegnede møtte opp ved Vitenskapsmuseet kl. 8 denne lørdags morgenen. Det var fullt oppmøte med i alt 9 deltagere og værmeldingen hadde heldigvis slått feil. Sola skinte så det var bar å ta på solbrillene og sette kursen mot Tautra. På veien utover ble det kort stopp på Frostlandet da skarpøyde Magne Myklebust fikk øye på en ei ung havørn med en hale av kråker etter seg. Med alle speidende opp i luften tiltrakk vi selvsagt en del oppmerksomhet fra lokalbefolkningen. Siden flere av deltagerne aldri hadde satt sine bein på Tautra, fortalte undertegnede kort om forandringen og effekten av byggingen av en molo ut fra fastlandet til Tautra. Denne problematikken er jo påny blitt høyaktuell etter at det nå er kommet forslag om veifylling mellom

Kråkvåg og Storfosna. Det tok ikke lang tid før det ble observert både lappedykkere og lomer. Vi fikk bl.a. sett 2 gulnebbblom, 2 storlom, 2 smålom, 1 toppdykker, 7 gråstrupedykker og 10+ horndykker. Av andre interessante arter var det 250 tjeld, 50 fjæreplytt, 3 myrsnipe, 7 rødstilk, 12 sandlo, 30+ vipe, 22 gravand, 1 brunnakke, 30+ stær og 1 tretåspett. På hele turen ble tilsammen 40 arter observert. Tretåspetthunnen ble observert under gode forhold ved stien ut til fugletårnet. Den skapte fin stemning og flere gliste bredt da de satte et nytt kryss i fugleboken! Etter å ha konsumert matpakken i fugletårnet og sett over Svaet, dro vi videre til klosteret og nordspissen av Tautra. Da klokken hadde passert 15 og vi hadde sett over det meste av områdene, satte vi snuten hjemover.

Geir Rudolfsen,
Kjøpmannsgata 18,
7013 TRONDHEIM.

BYMARKA -EN PERLE FOR NATURELSKERE.

Bymarka i Trondheim er et stort friluftsområde med et utall av opplevelsesmuligheter. Blant alle mulighetene er det særlig friluftsliv, dyre- og plantemangfoldet jeg er interessert i. Hvis du er observant og tar deg god tid, er det et yrende dyreliv hele året. Den fine gamle skogen gjør det også perfekt for "villmarksfugler". Bymarka har mange forskjellige biotoper: Lyng, myr, gran-, furu- og løvskog. En blanding av friske og gamle, nedblåste og mosedeekte trær, gir grunnlag for et variert plante- og dyreliv. Vi (broren min og jeg) rusler ofte opp til Leirsjøen på vårkveldene. Bilsuset og bylivet kan vi høre, men likevel gir den trolske naturen en deilig følelse av stillhet og avkobling. Månens lys over det snødekte landskapet med et mørkeblått skjær skaper ofte fin stemning. Vi graver oss gjerne ned i snøen og lager til bål plass i enden av ei myr. Med varme fra ilden, og en italiensk gryte som sprudler i kjelen er dette en opplevelse alle burde unne seg! På tidligere turer har vi også hørt perleugla hukre på denne tiden. Ut på kvelden er det deilig å krype ned i en varm og god sovepose!

Da det lysner og sola står opp kan svartspettens kraftige tromming ute i skogen vekke oss opp. Dens fluktlyd er karakteristisk; et rullende, gjennomtrengende og umiskjennelig "prij, prii, prii ...". Svartspetten har vi også klart å lokke ved å herme den. Hver gang vi har vært her har vi sett eller hørt nettopp svartspetten. Serier med svakere tromming kan også ofte høres, den stammer imidlertid fra den mindre tretåspetten. Under gode forhold kan begge spettene underholde med tromming utover

hele dagen. Ved andre turer i området har vi også opplevd flaggspett, og t.o.m. hørt en grønn- eller gråspett. Ved fem-tiden på morgenen ordner vi bål og lager mat. Det er ofte tiden da en kan høre noen lavmælte skravlelåter. Det er den ellers så tilbaketruke lavskika som viser sin nysgjerrighet. Mange av de ukjente låtene i skogen stammer ofte fra lavskrika. Et par lavskriker dukker da også gjerne opp bak buskene, mens vi prøver å lokke dem til oss med brødmuler. Lavskrikene lar seg ikke be to ganger og er ofte snart i full gang med å hamstre og gjemme brød i lavdotter o.l. Så fortrolige er disse fuglene at det ikke behøver å ta lang tid før de lar seg nesten klappe! På tidligere turer har vi også våknet til spurveuglas pu'ing. På en av turene så vi spurveuglehunnen bare tre meter fra oss. Mens hannen satt lengre borte og lokket, fløy hunnen i knehøyde bare en og en halv meter fra oss! Det var en kjempeopplevelse som sikkert andre også kan oppleve i Bymarka. Alle de fuglene vi har fortalt om her oppholder seg gjern i området rundt Leirsjøen. Orrfugl, storfugl, jerpe, ravn, hønsehauk og spurvehauk er andre arter jeg kan nevne. Om sommeren er det gjerne et mer yrende dyreliv. For da fylles myrene med planter og et vrirlende insektliv, dvs. øyestikkere, sommerfugler og ikke minst mygg! Selv om det kan være et tiltak å komme seg ut, særlig på overnattingsturer, er det sannelig bryet verdt når man sitter der med en kopp kakao rundt et varmende bål i måneskinnet. Jeg anbefaler derfor på det sterkeste Bymarka til både overnattingsturer og dagsturer!

Audun Amundsen,
Nedre Flatåsvei 186,
7079 FLATÅSEN.

FROSKEKVEKK OG STORSPOVE- SPILL TROSS SEN VÅR I TRØNDELAG.

Våren 1995 vil bl.a. bli husket for store snømengder og hyppige snøfall langt inn i april! Selv rundt den 10. april lå snøen halvmeterdyp og vel så det de fleste steder i lavlandet. Så også i Trondheimsområdet. På min daglig spasertur til arbeidet kan jeg vanligvis følge med hvordan fuglene innfinner seg utover våren på Tunga-området. Den første trekkfuglen er alltid stær, og så kommer de andre artene i tur og orden, med bl.a. bokfink, vipe og storspove. Rundt 10. april er det vanligvis nokså livlig med fuglesang, vipa hviner og storspoven triller livlig på denne tiden. Våren 1995 ville det annerledes! Vipa så for det meste ut til å holde seg borte fra åkrene så lenge de var snødekte, bare sporadiske besøk kunne registreres. Vipene sjekker vel opp forholdene, før de skuffet returnerer til de snøbare fjærområdene!? Når det gjelder storspoven så opplevde jeg noe som kan være av interesse å dele med TNs lesere. En kunne kanskje vente at også storspoven ville få problemer med å borre det lange og krumme nebbet ned gjennom halvmeteren med snø? Sikkert nok, men trangen til å hevde et gammelt territorium må ha vært årsaken til den følgende opplevelsen: Selv om snøen lå i tykke lag over alt, så drev storspove-paret ved DN-bygget på Tunga allerede fra 10. april med storspovespill! Koselig var det selvsagt for meg å få litt vårstemning fra storspoveparet, men det så unektelig litt rart

ut der paret svevde over sitt snødekte territorium. Jeg regner med at det var det samme paret som har hekket de siste årene i dette området. Etter sigende skal det visst bygges ny vei gjennom nettopp deres territorium neste år. Så da er vi vel kvitt ennå et storspove par i åkerlandskapet i Trondheim Øst. For bare 20 år siden var det 10-20 par i området, mens det nå er knapt noen par igjen. Våren er ikke like lystig lenger, verken for fugl eller folk!

Frosken er også en robust krabat som ikke så lett lar seg skremme av sure drag fra nord og lavende snø. Det skal ikke rare sprekken i isen på vann og tjern før forskene er i full sving med sine elskovsritualer. Det er like imponerende å oppleve hver vår! I den lille dammen under Apoteket naturreservat har det alltid vært frosk. Også i vår satt det 8 store frosker og kurrirret lavmælt i vei. De første klasene med froskeegg lå å fløt da jeg kom dit den 11. april, men de var sikkert lagt noen dager før. Ved forsiktig å nærme seg denne dammen (maks 5 meter innpå!) kan man få oppleve froskens lavmælte sang mens de flyter rundt med hodet over vann. Selv midt på dagen tidlig i sesongen kurrer froskene ivrig. Kommer du for brått på og for nært vil froskene rett og slett dukke ned til bunns. Det er mange som har lyst på frosk til middag, så det best å være forsiktig!

Øystein R. Størkersen,
Angelltrøveien 168,
7048 TRONDHEIM.

VEIFYLING I KRÅKVÅGVAET.

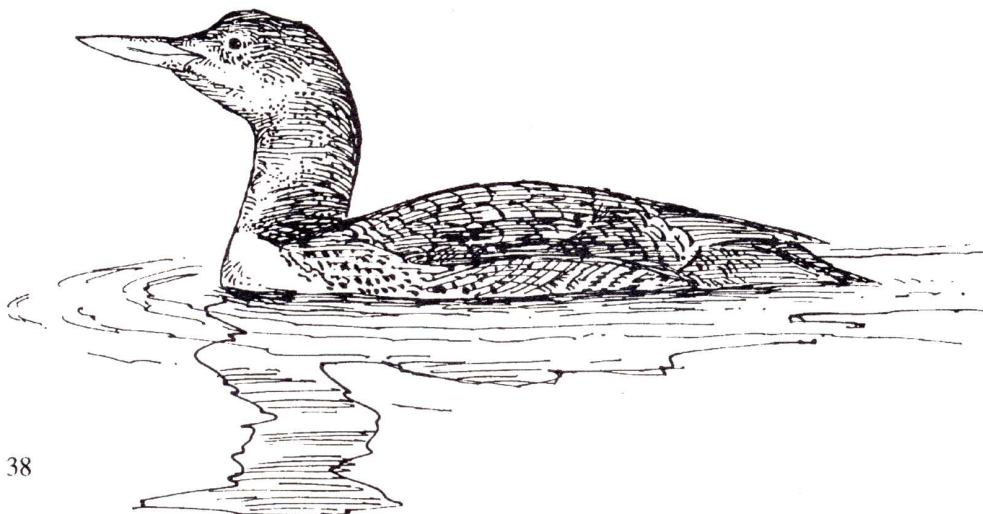
Ørland Kommune ønsker å bygge en veifylling i Kråkvågsvaet (jfr. Adresseavisen 28.3.1995) mellom Storfosna og Kråkvåg. De mener å ha støtte fra lokalt næringsliv og forsvaret. Man har lagt samfunnsøkonomiske betraktninger til grunn og mener å bevise at veifyllingen er lønnsom. Veistrekningen vil være 2305 m, hvor 2200 m vil være fylling. Omtrent midtveis vil det bli bygget en bru med et spenn på 105 m. Det er planlagt gjennomstrømningskanaler med 100 m mellomrom gjennom fyllingen. Ordfører Høen sier til Adresseavisen at fuglelivet overhodet ikke tar skade av veien, videre sier Bjørnar Grøntvedt, adm. dir i Grøntvedt & co, at det vil bli flere fugler etter utbygningen og at fyllingen skaper ly og at den økte ferdsele skremmer bort rovdyr.

Da jeg er svært skeptisk til en fylling, beror det på at det ikke lagt fram noen konsekvensanalyser eller dokumentasjon på at fuglelivet ikke vil ta skade. Kråkvågsvaet er et naturreservat og et Ramsarområde, og Norge har med det påtatt seg et internasjonalt ansvar å verne om området. Ramsarkonvensjonen omfatter vern av våtmarksområder av internasjonal betydning, og har en vid definisjon av våtmark. Den omfatter bl a marine områder ned til seks meter dybde. Områdene skal sikres mot overbeskatning og inngrep skal unngås, slik at den økologiske karakter bevares intakt. Fra Tautra i Nord-Trøndelag har erfaringene

vist at den økologiske karakter er blitt kraftig forandret etter at det ble bygget en molo over vaet. Undersøkelser fra Tautra, hvor moloen riktignok er uten gjennomstrømningskanaler, har hatt at katastrofale følger for fuglelivet. (Rapport zoologisk serie 1994 nr. 8, P.G.Thingstad, O.Frengen, S. Hokstad og T. Strømgren). Undersøkelsene viser en klar nedgang både for overvintringsbestanden og hekkebestanden av fugl. Nedgangen i overvintringsbestanden er relatert til endret marin bunndyr fauna og dens biomasse, mens hekkefugl bestanden ble kraftigere predatert på grunn av økt forstyrrelse. Utskylling (erosjon) av bunn sediment har forverret levevilkårene for bløtdyr, noe som følgelig reduserer mattilgangen for sjøfugl. Blant tiltakene man nå foreslår for å få tilbake noe av de kvalitetene som engang var, er to broåpninger på 300 m

Med de uante følgene en fylling kan få for Kråkvågsvaet bør konsekvensene nøye utredes, slik at man unngår negative følger for et svært viktig område. Det bør også utarbeides flere alternativer til en fylling. For å sikre god gjennomstrømning, og dermed opprettholde dagens fauna kan en bro være et godt alternativ. Bedre båt- og ferjeforbindelse kan også tilfredsstillende kravene til lokalbefolkningen og forsvaret.

Geir Rudolfsen,
Kjøpmannsgata 18,
7013 TRONDHEIM.

Med hvilke midler skal fugleforeningene drives?

Fugleforeningene i Nord- og Sør-Trøndelag har forholdsvis lavt medlemstall, noe som innebærer at kontingentinntektene blir forholdsvis lave. I forhold til de utgiftene foreningene har med TN, rundskriv, leie av lokale, kjøp og bruk av PC og andre utgifter som naturlig følger med foreningsdrift, så vil kontingenten på langt nær kunne dekke slike utgifter. Hvordan klarer da foreningene å skaffe nok inntekter til driften? En viktig inntektskilde har vært midler som Norsk Institutt for Naturforvaltning (NINA) har bidratt med som kompensasjon for den årlige telling av fugl i Trondheimsfjorden. Dette kan imidlertid nå bli endret, i og med at budsjettet fra myndighetene til sjøfugltellinger reelt sett har minsket sterkt de siste årene. Hvordan bidraget fra fjordtellingsprosjektet vil bli fremover er derfor usikkert. Unntaksvis har foreningene klart å få andre mindre bidrag gjennom oppdrag/prosjekter hos f.eks. fylkesmannens miljøvernavdeling og gjennom viltfondsmidler. En kan si at aktivitetsnivået kan hemmes av dårlig økonomi, når en får tilskudd til prosjekter ser vi derimot at kreativiteten og aktiviteten blomstrer opp. "Prosjekt" er et stikkord her. Vi ser altså at det er mulig i en viss grad å få bidrag gjennom deltakelse i prosjekter. Men hva med den alminnelige driften av foreningen? Med de begrensede mulighetene til inntekter til daglige driften så må derfor foreningene være seg bevisst på andre inntekstmuligheter. Å avkreve sk. "overhead" av prosjekter vil være en mulighet. I sin alminnelighet bør overhead ligge rundt 25% av det samlede bevilgede beløp. Fremover må en regne med at slike inntekter i større grad enn før vil måtte finansiere driften av foreningene.

Foreningene i Nord- og Sør-Trøndelag mener at f.eks. miljøvernmyndighetene burde støtte driften i langt større grad enn hva som har vært tilfelle til nå. Uten en kolossal frivillig og gratis innsats fra lokale fugleforeninger ville kostnadene med innsamling av data som grunnlag til opprettelse av verneområder blitt svært store. Foreningene i Trøndelag har aldri fått betalt for slik informasjon. Andre oppdragstakere har derimot lenge tjent godt på gratis informasjon fra foreningens medlemmer. Typisk hos oss er at institusjoner som Vitenskapsmuseet, NINA og andre free-lancere har hatt slike oppdrag for myndighetene. En viktig del av innsamlingsarbeidet har vært opprop i TN og direkte kontakt med fuglefolk osv. Naturverntanken og ønske om å bidra i så måte har nok vært drivkraften bak en noe kritikkfrie gratis utlevering av data fra lokale fulekikkere. Dette er informasjon som tross alt har kostet mye tid og penger å samle inn.

Styrene i NOF avd. Nord- og Sør-Trøndelag har derfor vedtatt å be alle medlemmer og andre om å slutte opp om følgende: *Alle forespørslers og opprop om data fra kommersielle institusjoner eller forvaltningsmyndigheter skal heretter henvises til enten NOF avd. Nord-Trøndelag eller NOF avd. Sør-Trøndelag ved leder.* Eksempler på slike institusjoner er Universitetet, Vitenskapsmuseet, NINA, freelancere og fylkesmannens miljøvernavdeling. Derfor bør oppdragsgivere heretter ta kontakt med foreningene direkte for å inngå en avtale om innsamling av eksisterende data eller å stå for ny-innsamling av data. Foreningene vil deretter stå ansvarlige for å oppfylle en avtale og å stå som bindeledd mellom den enkelte fuglekikker og oppdragsgiver. En situasjon som burde være til fordel for begge parter.

Vi regner med at alle medlemmene slutter opp om dette til beste for driften av foreningene!

Geir Rudolfson leder NOF avd. Sør-Trøndelag

Halvor Sørhuus leder NOF avd. Nord-Trøndelag

Eilat, Israel mars 1995

Trond Haugskott

Terje Gimnes, Einar Sæter, Bård Nyberg og Trond Haugskott, 4 av Trøndelags mest erfarne (?) og beste (hva?) fuglekikkere dro 21. mars på en ukestur til Eilat i Israel.

Eilat ligger på sørspissen av Israel, helt innerst i Rødehavet, og er en av de klassiske trekklokalitetene i Vest-Palearktis. Området er spesielt berømt for store mengder termikktrekkere som rovfugl, stork og pelikaner, men i tillegg trekker en mengde andre fuglearter gjennom her.

Grunnen til at vi dro i slutten av mars er at på denne tiden er det et stort gjennomtrekk av fugl i området, og at de fleste av de lokale hekkefuglene er på plass. Temperaturen på denne tiden er også delvis utholdelig for oss bleike nordboere.

Vi fant ut at én uke er helt kurant for å utforske Eilat og nærområdene, men hvis man i tillegg har lyst til å besøke de flotte fuglelokalitetene i Nord-Israel, bør man ha 14 dager på seg.

Vi ankom Eilat utpå kvelden den 21. og allerede på bussturen fra flyplassen og inn til Eilat, hadde vi rukket å få med oss fuglearter som levantbylbyl, hvitkronesteinskvevt, brunnakkeravn og palmedue. Alle disse var vanlige hele perioden. Etter ankomst til hotellet, slengte vi alle «unødvendige» ting inn på rommet og dro ut til North Beach for at se om der var nogle fugle.

I motsetning til gode, gamle Trøndelag hvor en helst utøver sin fuglekikking i ensom- eller til nød tosomhet, var North Beach nærmest fylt til randen med fuglefolk. 90% av dem var selv-sagt engelskmenn, men representanter fra mes-teparten av Europa var der. I løpet av en times tid, før det ble for mørkt, fikk vi bl.a. se silke-

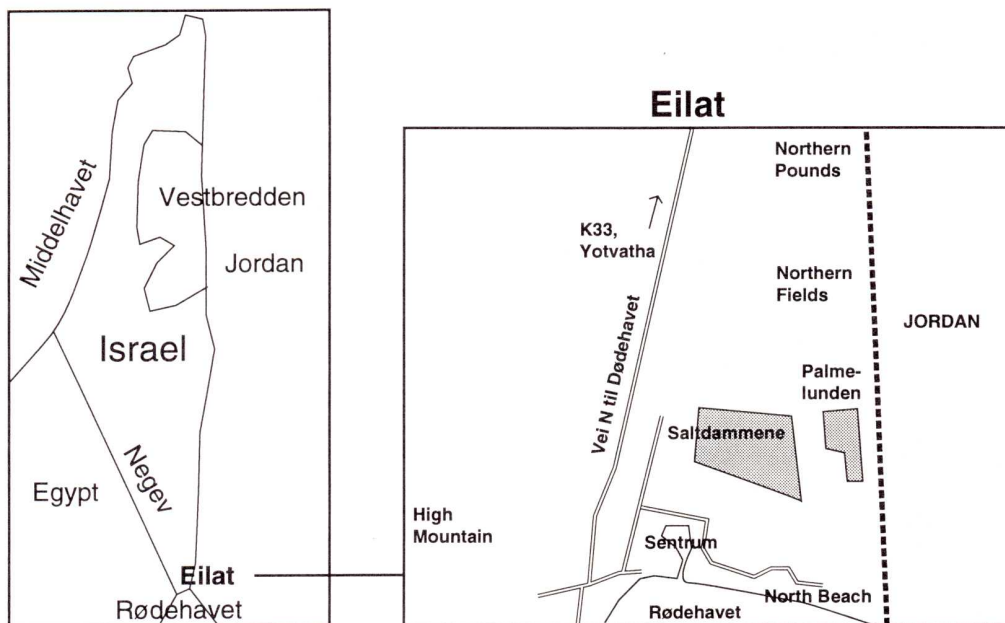
hegre, strandhegre, mer enn 500 skjeender, berberfalk, hvitbrystlo, 5 smalnebbmåker, 3 steppemåker, 18 rødehavsmåker, en gulbein-gråmåke, rovterne, 2 splitterner, isfugl og flere indiske huskråker. Resten av kvelden brukte vi på å bli kjent med det lokale ølet, Maccabee, og den lokale retten Falaffel, som skulle utgjøre hoveddelen av matinntaket i perioden.

Dagen etter var vi tidlig oppe (det var vi hver dag!) og dro til en park, Ophira park, i sentrum av Eilat. Og det var litt av en park; ganske liten, men hvilken fuglerikdom! Her kunne vi gå i ro og mak blant undrende byboere og studere palmeduer, levantbylbyler, vendehalser, lappiplerker, mer enn hundre gulerler (hovdsaklig av den svarthodete underarten *feldegg*, i tillegg til noen få av den sør-russiske *beema*), hvitpannevarsler, stripeprinia (som var meget vanlig i Eilatområdet), blekspottesangere, plenty møllere (megavanlig hele perioden - over alt!), bonellisangere, hortulan og rustspurver.

Denne parken besøkte vi flere ganger i løpet av uka og i tillegg til de ovennevnte fuglene fikk vi også bl.a. se svarthecksanger (en spesialitet for Eilat i Vest-Palearktis), rødhodevarsler og svartstrupesanger.

Deretter dro vi til palmelunden, hvor vi mellom storvokste daddelpalmer kunne se bl.a. topphegre, 2 vaktler, 2 maskeduer, flere beryllbietere, kastanjeisfugl, flere hærfugler, ravinesvaler, lappiplerker, rødhodevarsler, svarthodesanger, balkanfluesnapper, flere araberskriketroster, mange middelhavs- og tam-ariskspurver.

I tillegg trakk jevnlig rovfugler som f.eks. musvåk (russevåk), svartglente og steppeørn over. Rett etter palmelunden stoppet vi ved et dике

Svartstrupesanger Eilat mars 1995. Foto: Terje Gimnes.

som går fra North Beach og et stykke innover. Her fikk vi se dvergørdrum, myrrikse, mange sporeviper og isfugl.

Neste stopp var dammene ved saltutvinning-sanlegget. Her kunne vi «scope» inn for oss trøndere eksotiske arter som strandhegre, 20-30 styteløpere, avosetter, mer enn 50 hvitbrystloer (mega...), 22 ørkenloer, 2 sumpviper (en årlig, men sjelden gjest i Eilat), 2 damsniper, 7 brakksvaler, 20 smalnebbmåker og rovtterne. Palmelunden, diket og saltdammene besøkte vi flere ganger i løpet av uka.

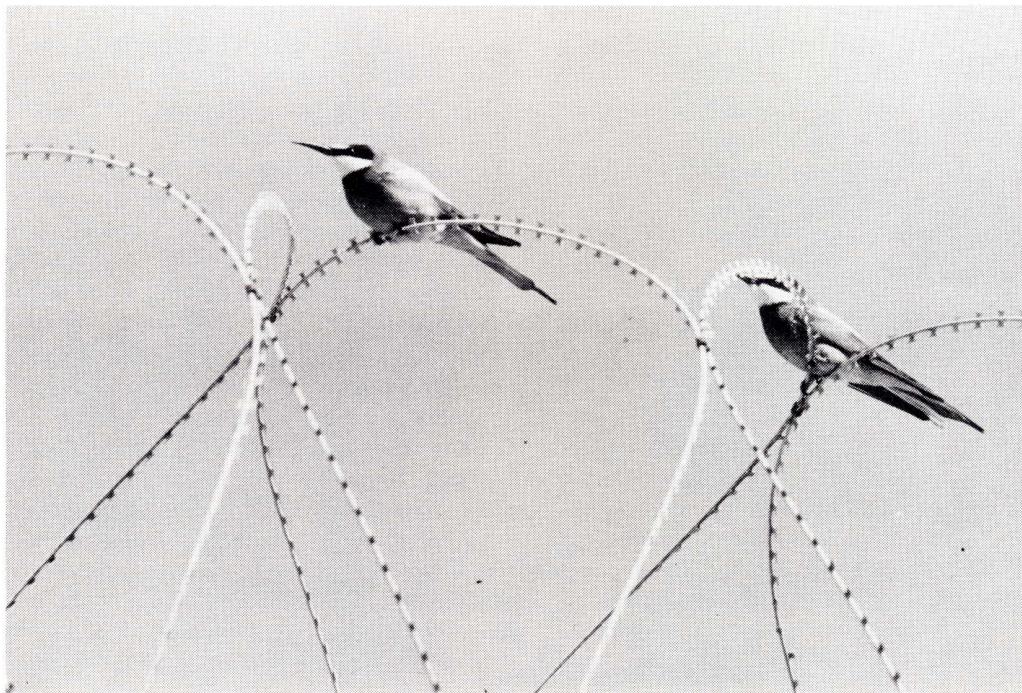
Litt av en dag! Nesten overveldet av inntrykk kom vi ikke langt ned i maccabeen før vi tok natta (allerede i 9-tida!).

Neste morgen (tidlig!) dro vi ut i ørkenen, opp til kilometermerke 33, K33. Dette området er spesielt kjent for diverse lerker og steinskvetter. Med gårsdagens hete dag friskt i minne stilte vi nesten nakne - og ble møtt av trønderske tem-

peraturer. Fuglene varmet imidlertid; her var bl.a. langnebblerker (en utrolig fugl!), dverglerker, ørkenlerker, mørkhalelerke, topplerker, markpiplerke, rødhodevarsler, 2 ørkensangere, en praktfull hann ørkensteinskvett, isabellassteinskvett min. 30 ørkenfinker og rødvingeglansstær.

På veien tilbake til Eilat dro vi ned til Northern Pounds. På stikkveien ned til dammene hadde vi bl.a. en hann og 2 hunner av den bittelille maskedua, 25 europeiske bietere (ååå...), mange dverglerker, topplerker og amursvaler, lappilerker, rødhodevarsler, en hann middelhavssteinskvett og mange tamariskspurver. I selve dammene hadde 5 flamingoer og ei svømme-snipe tilhold.

Om ettermiddagen dro vi opp til det såkalte «pumphuset», rett vest for sentrum, for å se på at stripesandhønene kom for å drikke av en liten vannpytt. Rett etter at det var blitt mørkt kom de; 10 stk. stripesandhøner holdt en liten

Bieter Eilat mars 1995. Foto: Terje Gimnes.

forestilling for omkring 100 fuglekikkere før de forsvant ut i mørket. Dette gjentok seg natt etter natt! Ellers så vi i områdene rundt pumphuset fuglearter som f.eks. beryllbieter, en sørlig underart av rødstjert *samamiscius*, svartstjert, hekksanger og palestinasolfugl.

Den 24. startet vi ved pumphuset, hvor vi dro inn sinanihøne, hvitpannevarsler, mestersanger og 3 hanner av svartstrupesanger. Deretter kjørte vi opp til High Mountain for å se etter trekkende rovfugl. Avhengig av vindretningene kan det her enkelte dager sees titusenvis av rovfugl og andre termikktrekkere.

Vi hadde ingen slike stordager i løpet av den uka vi var der, «bare» noen hundre russevåk, samt noen steppeørn og svartglenter var det vi fikk se. En enslig åtselsgribb og svartstork trakk

også over. Vi benyttet også anledningen til å se etter spurvefugler mens vi var i fjellene, og vi fikk med oss bl.a. ørkenlerker, krattsangere, middelhavssteinskvett, isabellasteinskvett, sørgesteinskvett, munkesteinskvett, hvitkronesteinskvett (steinskvettene var et av turens absolutte høydare), mange svartstjerter, palestinasolfugl, 3 husspurver, min. 6 rustspurver (buskspurvane var også desiderte høydare) og 3 ørkendompaper (stilig låt).

Dagen etter dro vi opp til Yotvatha, en av de få kjente hekkeplassene for arabiasanger i Vest-Palearktis. Foruten denne fikk vi også se vannpiplerke, hvitpannevarsler, rødhodevarsler, rødvingeglansstær, palestinasolfugl og mange araberskriketroster. På veien tilbake stoppet vi ved K40, hvor vi så flere vannpiplerker, stork, ravinesvaler, lappiplerker, plenty gulerler

Sumpvipe Eilat mars 1995. Foto: Terje Gimnes.

(feldegg) og rustspurver. Deretter kjørte vi til Northern Fields hvor vi fikk se ett av turens mange høydepunkter; ved veikanten satt 14 blåkinnbietere, en europeisk bieter og 2 beryllbieter! Her så vi også hundrevis av amursvaler.

Utpå kvelden stilte vi oss opp ved grensa til Jordan, vel adskilt fra Israel med piggråd. På den jordanske siden, i ingenmannsland, var det et utrolig fugleliv. Her var det stork, silkehegrer, 30-40 knekkender, 10-20 sivhauker, svartglenter, en voksen berberfalk som jaktet i en vanvittig fart, min. 50 stytløpere, sporeviper, nesten 100 smalnebbmåker, 2 sandterner og hvitkinnsvarterne. Like før det ble mørkt kjørte vi ned til North Beach, der en flokk på 4 purpurhegrer og 3 natthegrer trakk over.

Den 26. ble vi med på en organisert tur opp til Negev-ørkenen. En utrolig tur, som dessverre gikk i et noe for høyt tempo; her ble det ikke brukt mange minuttene på hver fugl! Vi trøndere hadde fremdeles ikke lært, stilte bortimot halvnakne og holdt på å fryse dønn i hjel de første timene av turen!

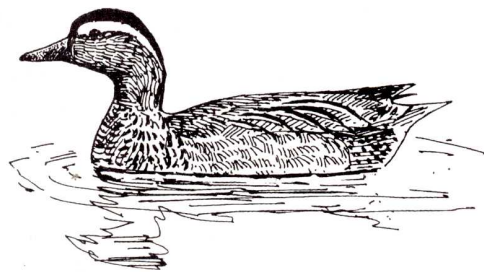
Første stopp var ved en kunstig dam, hvor vi kunne studere bl.a. hvitbuksandhøne og svartbuksandhøne, foruten triel, mestersanger og kornspurv. Så kjørte vi lenger opp i ørkenen for å se etter kragetrappe. En hann viste seg på lang avstand mellom regnbygene og vindkastene. Vi frøs og skalv slik at alt vi så var en grå klump i teleskopet. I det samme området var det et yrende fugleliv; masse stork og vaktler, flekkdverglerke, fjellkalanderlerke, mer enn 100 lappiplerker, flere markpiplerker og 2 hanner av maskesanger.

Deretter kjørte vi ned til en storslagen valley, Ain Evded. I de massive fjellsidene her hekket både ørnvåk og åtselsgribb. I tillegg så vi 2 hanner av blåtrost. Over dalen svedde en gåsegribb på mektige vinger og rundt den pilt alpeseileré og gråseilere. En slangeørn var også innom som snarest.

Den 27. tilbrakte vi i nærområdene rundt Eilat. Vi fikk med oss brunsule og egretthegre fra North Beach og kuhegre og søvnebbvever fra palmelunden. Ellers var det stort sett det vanlige (bortskjemte trøndere!) som f.eks. 10 silkehegrer, 3 strandhegrer, åtselsgribb, smalnebbmåke, 23 rødehavsmåker, bieter, kastanjeisfugl, amursvale, hvitpannevarsler m.m.!!!

Lufta holdt vel på å gå litt ut av ballongen, 7 dager med intens fuglekikking fra tidlig morgen til det ble mørkt begynte å merkes. Resten av dagen og dagen etter gikk med til litt shopping (Bård), soling (Einar og Terje) og den alltid like populære aktiviteten skrive-kort -i-siste-liten-før-du-drar (Trond). Vi kom tilbake til Gardemoen kvelden den 28., like bleike som da vi dro!

Trond Haugskott,
Bekkasinveien 9,
7082 Kattem.

FOTOHJØRNET

Forrige fotohjørne fugl viste en nokså mørk fugl både på under- og overside. Små flekker og striper både under og over var også tydelige. Et kort og spisst nebb var også fremtredende. Ute i naturen ville dens forholdsvis tilbaketrunkne levesett vært med på å avsløre identiteten. I tillegg ville dens fargekombinasjon vært til god hjelp. Har man en tidlig vårdag i mars/april fått anledning til å studere jernspurven på matsøk under foringsbrettet, så er det en god anledning til å bli kjent med jernspurvens drakttegninger og fargekombinasjoner. Navnet jernspurv antar jeg kommer av at den har en nær stålblå farge i halsregionen. Ellers er den karakterisert av en brunstripet rygg og noe mer grålig buk. Bruken av ordet spurv i denne sammenheng kan forøvrig vise seg å ha mer for seg enn vi hittil har trodd. Nyere arbeider med DNA-analyser viser nemlig at jernspurven har nært slektskap med spurver- og finker.

Bildet vårt viste forøvrig en ungfugl, som bl.a. kjennes ved raden av små lyse flekker på vingen. Ellers er også ungfuglen mer stripet i brunt og lyst enn de voksne. Et annet skille mellom ung og gammel fugl som kan anvendes når en har fuglen i hånden er fargen på iris. Hos de voksne er den gulig brun, mens ungfuglene på høsten er brungrå. Dette er forøvrig et skille som kan anvendes på mange fuglearter, da iris fargen blir lysere jo eldre fuglen er. Hos jernspurven er det ingen tydelig forskjell i drakten mellom kjønnene.

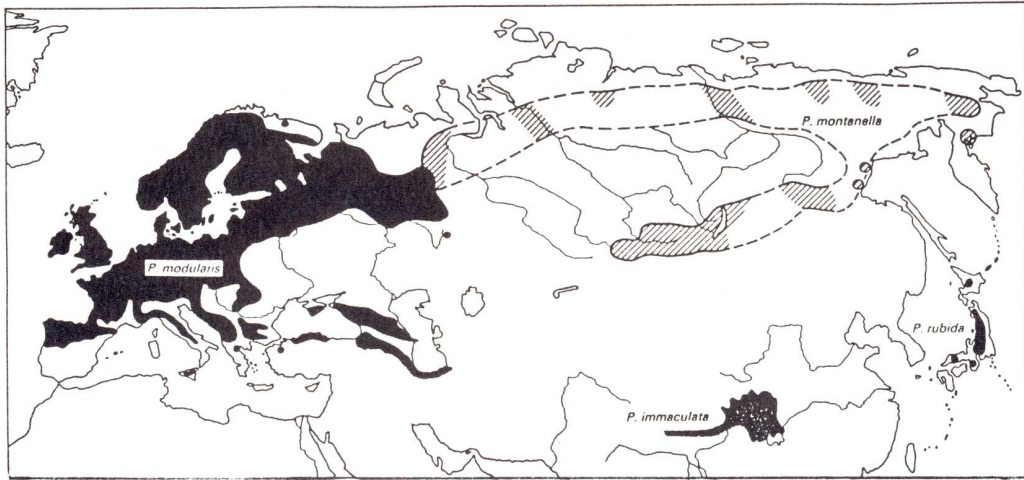
De fleste av oss oppdager jernspurven først ved dens sang. Pga. det forholdsvis skjulte leveviset er det nemlig ikke lett å se fuglen i terrenget. Da er det godt å vite at sangen er

unik og lett kjennelig. Noen har sammenlignet sangen med lyden fra et usmurt trillebårhjul! En jevnt flommende og lys trille, som liksom flyter avgårde uten særlig variasjon i styrken. Selv husker jeg fra yngre dager at det kunne være forvekslingsrisiko med sangen til gjerdesmetten, men den er mer variabel og liksom aksellererer fra begynnelse til slutt! Det går nesten ikke kjapt nok for gjerdesmetten å få avlevert sangen!

Jernspurven er en av de første trekkfuglene som ankommer om våren, da vanligvis i første del av april. I Trøndelag er det svært sjelden at den klarer å overvintre, men noen vinterfunn foreligger.

Gjerdesmettens reir er også lett å kjenne ved at eggene er helt ensfarget lyseblå. Reiret bygges vanligvis av mose i tett og rund skål. Reiret plasseres typisk i tette busker, unge granbusker o.l., og vanligvis lavt over bakken. Jernspurven er en av de vanligste småfuglartene i landet med rundt regnet 1 million hekkende par. Den finnes utbredt nesten over hele landet og er sterkt knyttet til busk- og skogkledde områder, men det ser ut til å være størst tettheter i mer glissen skog og i åkerkanter og løvskog.

Jernspurven er en stort sett bare utbredt i Europa (den er dessuten innført til New Zealand!). Lengre østover avløses den av andre jernspurvarter. Hele 12 forskjellige *Prunella* arter finnes i verden, alle i den "gamle verden". Disse artene er typisk knyttet til skogskanter og buskmarker i høyere alpine områder. Typiske lokaliteter er f.eks. i einerrike buskmarker i fjellsonen. I Europa finner vi foruten jernspurv også

Utbredelsen til jernspurv (*Prunella modularis*) og tre andre jernspurvarter. Kart tatt fra "Handbuch der Vögel Mitteleuropas".

alpejernspurven vidt utbredt, bl.a. i fjellene i de sentrale deler av Europa. I Russlands skoger finnes to andre arter som er sjelden i Europa, det er svartstrupejernspurv og sibirjernspurv. Einerjernspurven er en tredje art i vårt nærrområde som nærmest oss finnes utbredt i fjellområdene i Tyrkia. De fleste

andre jernspurvartene finnes ellers i det enorme fjellplatåene i Sentral-Asia, f.eks. i området fra sentrale deler av Russland og inn i Kina.

Jernspurvildet forrige gang var tatt av Morten Vang. ØRS.

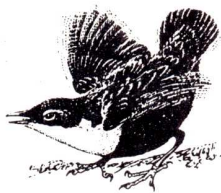
Hvilken art er dette? Svar følger på neste side.

Fotohjørnet

Fotohjørnet skal fra og med dette nummer presentere både bildet og svar på hvilken art vi presenterer i samme hefte.

Fuglen på forrige side burde være en art som de fleste av oss drar kjensel på. De som har skaffet seg det nye fugleatlasets over norske hekkefugler kan f.eks. ta en titt på bokas omslag! Svaret er altså Norges nasjonalfugl fossekallen. En tøff og kraftig krabat som har skaffet seg et leveområde som få andre spurvefuglarter kan konkurrere om!

Fossekallen kjennes lett på den hvite brystsmekken, som lyser opp hele fuglen. Tilsynelatende er resten av fuglen helt svart. Det er imidlertid ikke helt riktig. Fuglen er for det første "skjellet" både på rygg og buk, dvs. at fjærene er kantet lysegrått. På nært hold eller i hånden gir dette et helt annet inntrykk av fuglen! Dessuten vil en også merke at det svarte i buken tenderer mot det brunlige. Hos ungfugler er naturlig nok fjærdraktem minst fint farget. F.eks. er brystet "skittent hvitt" med mørke fjærkanter. Mellom kjønnene er det i felt ikke mulig å se forskjell.

I følge det norske hekkefuglatlasets er fossekallen utbredt over det meste av landet. Bestanden i Norge er noen titusen hekkende par. Det ser ut til at det eneste kravet fuglen setter er tilgang på rent og vanligvis raskt rennende vann. Derfor er det ingen overraskelse å finne fossekallen hekkende såvel i barskogsområder som oppe på snaufjellet. Først når isen legger seg i leveområdene drar fossekallen videre til isfrie områder. Fossekallen er derfor raskt på plass når isen går opp i vassdragene om våren. På Dovre er det ikke uvanlig å se fossekallen alt fra februar, så sant det er et lite hull i Driva! Trekkforholdene til fossekallen er nok ikke helt ut forstått ennå. Men det er klart at en stor del av den norske bestanden trekker sørover til f.eks. Sverige og Danmark. Mange fugler overvintrer også i Norge, men det foregår åpenbart en vandring mellom lokalitetene også om vinteren. Dette har bl.a. blitt påvist ved fossekallmerking i Vikelva ved Jonsvatnet. Gjennom en vinter er det stor utveksling av fugler langs dette vassdraget, om disse fuglene trekker ut av landet eller bare forflytter seg korte distanser er hittil ukjent. Det foreligger imidlertid et gjenfun i Sverige av en fugl merket ved Vikelva. Ringmerking viser også at fugler i lavereliggende strøk trekker opp i fjellregionen om sommeren for å dra nytte av den rikere tilgangen på næring der.

Fossekallens reir er vanligvis ikke helt lett å finne. Den er en mester i å gjemme reiret og har ofte et vel kamouflert reir. Plasseringen er gjerne i bratte gjel og bergsider langs vassdraget. Helst plasseres reiret så

utilgjengelig som mulig. Gode plasser er også under broer og andre konstruksjoner der det vanligvis ikke er lett å ferdes for andre enn fossekallen.

Fossekallen har en interessant biologi ved at kroppsbygningen er ekstremt tilpasset et liv i og under vann. Eksempler på det er at neseåpningene har en membran som kan lukkes når fuglen er under vann, og over ørene ligger en hudfold som sørger for at vann ikke trenger inn når fuglen er under vann!

Fossekallen har vært i søkelyset den senere tid pga. av at den påvirkes negativt av sur nedbør. Dvs. at det er den sure nedbøren som påvirker eggskall tykkelsen negativt. Tynne eggskall gjør at hekkingen oftere mislykkes. I Norge er det særlig på Sørlandet dette er antatt å være et problem. Som nevnt er fossekallen knyttet til vassdrag med rent vann. Her finner den nok med favorittføden som er vårfluelarver som lever inne i hylser på 1-2 cm. I vassdrag med forurensning vil snart vanninsekter som f.eks. vårfluer forsvinne, dermed forsvinner også fossekallen derfra. Fossekallen er derfor en god indikator på om vassdragene er rene! Et annet problem med sur nedbør er utvasking av aluminium fra jorda. Et stoff som aluminium kan dermed oppsamles i vanninsektene i vassdraget. Fossekallen spiser mange av disse insektene, og dermed

vil den få en ekstra stor dose i kroppen. Det kan også føre til sterile egg, og endog finnes det eksempel hos andre spurvefuglarter at fuglen selv kan dø.

Fossekallen er utbredt over store deler av Europa, og finnes i fjellkjedene i Ural, og Sentral-Asia. I de østlige delene av utbredelsesområdet finnes ofte brunfossekallen *Cinclus pallasii* i de samme vassdragene. I følge litteraturen skal imidlertid disse to artene vanligvis finnes i ulike høydelagh, med brunfossekallen i de lavereliggende deler av fjellområdene og da gjerne langs større vassdrag. For undertegnede virker det imidlertid som om begge artene har stor nisjeoverlapp. Den eneste iøynefallende forskjellen er iallefall at brunfossekallen er helt brun over hele kroppen! Andre fossekall arter finnes i Nord-Amerika (*Cinclus mexicanus*), og i Andesfjellene i Sør-Amerika (*Cinclus leucocephalus* og *Cinclus schultzi*). De to siste skal vistnok ikke ha utbredelsesoverlapp. Disse 5 artene er lite forskjellig i struktur og levestet.

Systematisk har gjerne fossekallen blitt plassert nær gjerdemsmetten, men nyere DNA-undersøkelser viser at fossekallene har et nærmere slektskap med troster og stærer. Bildet av fossekallen er tatt av Morten Vang.
ØRS.

NYTT SIDEN SIST....

Vær med og hjelp åkerriksa! NOF sentralt har satt i gang et informasjonsprosjekt i år på denne arten. Ved hjelp av en brosjyre (kan fås fra NOF-kontoret, eller på medlemsmøtene) pekes det på hvordan åkerriksa i kulturlandskapet kan hjelpes med enkle tiltak fra de som driver landbruk. I tillegg til spredning av informasjon er det ønskelig å samle inn alle registreringer av arten, både gamle og nye. Åkerikser som krekser i sommer bøl i tillegg varsles inn til fylkeskoordinatorene, slik at de kan følge opp lokaliteten ovenfor grunneierne. Prosjektet er landsdekkende og utgjør en del av et felles europeisk prosjekt som har som mål å kartlegge og spre informasjon om åkerriksa.

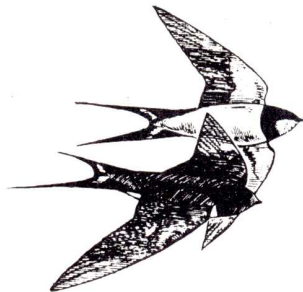
Kreksende åkerrikser sommeren 1995 meldes derfor til følgende kontaktpersoner:
Sør-Trøndelag: Bjørn Berg, Kjøpmannsgata 18, 7013 Trondheim. Tlf. 7353 1284p.
Nord-Trøndelag: Morten Vang, Gårdsvn. 3, 7600 Levanger. Tlf. 7408 8863p.

Våtmarksgruppa i NOF/ST skal til høsten starte opp med gjenskaping av det gamle elveleiet til Bøvra i Melhus kommune. Arbeidet skal skje i samarbeide med bl.a. grunneierne. Våtmarksgruppa ønsker å ha en dugnad over en dag eller to med rydding av vegetasjon og evt. skrot i det gamle elveleiet. Arbeidet vil foregå i skiftet august/september. Interesserte til dugnaden (som ikke allerede har meldt sin interesse) kan ta kontakt med Arne Strøm på tlf. 7390 2088 for nærmere informasjon. Se forøvrig artikkel annet sted i dette nr. av TN.

TN Supplement nr. 1.-1995: Indeks for TN volum 1-20. Indeksen foreligger nå for salg (kr. 30.- pluss evt. porto/ekspedisjon kr. 10.-), og vil bare bli å få kjøpt gjennom foreningene i nord og sør, foruten selvsagt fra TN. Indeksen er på 48 sider og omfatter en oversikt over samtlige artikler og innlegg i TN i volum 1-20, dvs. fra første hefte kom i 1972 frem til og med 1993. Artiklene er fordelt på 21 emner for å gjøre det lettere å finne frem i indeksen. Også arter, kommuner, lokaliteter og forfattere er indeksert. Vi antar at indeksen kan være et nyttig verktøy for de som f.eks. arbeider med spesielle arter, kommuner eller lokaliteter. Bestilling av TN Supplement nr. 1.-1995 gjøres ved å forhåndsbetale kr. 40.- til postgiro 0814 360 1952, Trøndersk Natur, Postboks 1719 Rosenborg, 7002 Trondheim. Husk å angi hva betalingen gjelder!

LÅVESVALE -ÅRETS FUGL 1995. Dette er et prosjekt som NOF sentralt styrer med. Låvesvala er en vidt utbredt fugl som det i Europa er mellom 13 og 33 millioner par av. Det kan synes mye, men er likevel lite sammenlignet med situasjonen for noen tiår siden. Av 37 europeiske land melder hele 28 om at arten er i tilbakegang. Norge er blant disse, men vi vet lite om dagens bestander og hvor sterk tilbakegangen har vært. NOF oppfordrer derfor alle medlemmene til å engasjere seg i prosjektet.

Slik kan du bidra med opplysninger om årets fugl:

- * *Total optelling av hekkende par.* Velg deg ut et område og oppsøk samtlige gårdsbruk o.l.
- * *Spørreundersøkelse på gårdsbruk.* Hør med grunneiere om hvor mange reir det har vært på gården i perioden 1990-1994 og for hver tiårsperiode bakover så langt man kan huske. Spør også om når det sist var husdyr ute på gården og evt. om det har vært en dam på gården.
- * *Ringmerking av unger.* Ta kontakt med NOF-kontoret.
- * *Finn ut hvor låvesvalene overnatter.* Våtmarker med takrørskoger er typiske nattekvarterer. Sjekk slike områder. Vær til stede etter solnedgang i tidsrommet slutten av juli til utgangen av september. Prøv å danne deg et bilde av hvor mange fugler som overnatter. Ringmerking kan være aktuelt.

En egen brosjyre om prosjektet er utarbeidet av NOF. Innsamlede opplysninger bør forøvrig sendes inn senest i høst.

OPPROP! Upubliserte fugleobservasjoner fra Eidsbotn, Levangersundet, Levangerelva og Staupshaugen ønskes til en kommende rapport. Observasjoner sendes enten til Terje Kolaas, Byborgveien 18, 7600 Levanger, eller til Morten Vang, Gårdsveien 3, 7600 Levanger.

OPPROP! Observasjoner til ny rapport i TN nr. 2/95 om "Fugler i Gaulosen" (inkl. Udduvoll ut til Buvika) i perioden 1993 og 1994 ønskes. Upubliserte funn i perioden bes meddelt snarest til Magne Myklebust, St. Ing. Dahls gt. 53, 7043 Trondheim. Tlf. 7353 5954p, 72831166a.

Fugletårn i Gaulosen? I april 1995 avholdt Fylkesmannen i Sør-Trøndelag møte og befarig om fugletårnsaken. Som kjent har NOF/ST for noen år siden lagt fram tegninger og forslag om tårn i dette området. Bl.a. grunneiere går nå inn for å sette opp tårnet. Det kan derfor se ut til at et tårn blir satt opp i løpet av høsten 1995. Tårnet vil bli plassert rett utenfor den siste hytta litt opp i osen (ved info-tavla). NOF/ST håper at tårnet vil fungere ikke bare som et utkikksted, men også som en info-kanal om området og om foreningen. Som et ledd i dette arbeidet planlegger forøvrig grunneierne fysisk å stenge av veien med en bom ved campingplassen. En parkeringsavgift vil bli ilagt de som parkerer der for besøk i osen. Så blir det ca. en og en halv km å spasere ut til osen.

OPPROP! Videreføring av atlasprosjektet i Nord-Trøndelag. *Norsk Fugleatlas*, med resultatet fra atlasprosjektet (kartlegging av hekkende fugler) i Norge, ble utgitt i fjor. De som har kjøpt boka, og har studert kartene, ser at Nord-Trøndelag ennå har endel "hvite" flekker, både m.h.t. endel arter og dekningsgrad. NOF avd. Nord-Trøndelag har derfor vedtatt å fortsette atlasprosjektet i fylket. NOF v/Atlaskomiteen har også oppfordret til å drive videre kartlegging. Formålet er å få bedre dekning i dårlig undersøkte ruter, og få undersøkt de rutene som er "blanke".

Arbeidet vil i hovedsak dreie seg om å:

- Samle inn gamle opplysninger fra Atlasperioden 1970-89, og supplerende opplysninger fra 1990 - 1994.
- Oppfordre medlemmer til å undersøke dårlig undersøkte ruter, og ruter uten dekning.
- Gjøre supplerende undersøkelser m.h.t. enkelte arter som er dårlig undersøkt i godt undersøkte ruter, f.eks. spettene.
- Eventuelt organisere "Atlas-turer" til de dårligst undersøkte rutene.

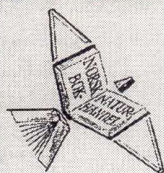
De områdene som du kan bidra mest fra, er i hovedsak Namdalen, Snåsa, nedre deler av Røyrvik og nord for Steinkjer. Dersom du er interessert, ta kontakt for å få tilsendt kart over de aktuelle rutene. Dersom du ikke er kjent med metodikken i atlasprosjektet, vil vi anbefale å kjøpe *Norsk Fugleatlas*, fra NOF-salg, hvor den står beskrevet, eller du kan ta kontakt med NOF avd. Nord-Trøndelag. Vi vil etterhvert utarbeide egne skjema for å notere ned observasjoner, disse vil bli sendt ut til interesserte. Vi har foreløpig ikke bestemt hvor lenge prosjektet vil pågå. Mer utfyllende informasjon vil derfor komme senere. Interesserte bes ta kontakt med NOF avd. Nord-Trøndelag, Postboks 237, 7651 Verdal, evt. kontaktpersonene: Pål Mølnvik, tlf: 7415 1405 (områdene nord for Steinkjer), Per Inge Værnesbranden, tlf: 7401 3088 (områdene sør for Steinkjer).

Sjelden fugl på internet: Observasjoner av sjeldne fugler i Norge og andre land er nå også å finne på internet (en verdensomspennende utveksling av data via hjemmedatamaskiner). I mai 1995 ble det der opplyst at en ny titt på bilder av ei strandsnipe tatt i Trøndelag 13.12.1979 i virkeligheten viste seg å være ei flekksnipe *Actitis macularia*. Denne arten er aldri før påvist i Norge! Moralen må bli (?): Følg med på internet!

Til salgs: Pent brukt teleskop Kowa TSN-1 selges kr. 3500.- og en pent brukt Nikon 300 mm telelinse (f. 4,5) selges (pris disk.). Kontakt Georg Bangjord, tlf. 7902 1926.

NORSK NATURBOKHANDEL

Postboks 720 Nanset

3252 Larvik

Tel: 33 11 15 23 og 92 28 53 31 - Fax: 33 11 14 30

Nyutgitte og kommende bøker fra Helm og Pica Press:

TERNS OF EUROPE AND NORTH AMERICA (Malling Olsen & Larsson) - **Kr 265**

Kort og godt en ypperlig bok. 224 s, 44 f-pl, 200 f-fotos, kart, 1995, Helm.

WOODPECKERS. A Guide to the Woodpeckers, Piculets and Wrynecks of the World (Winkler, Christie & Nurney) - **Kr 320**

Komplett guide for alle verdens 214 spettearter. 406 s, 64 f-pl, kart, 1995, Pica Press

TITS, NUTHUTCHES & TREECREEPERS (Harrap & Quinn) - **Kr 299**

Ca 304 s, 36 f-pl, kart, september 1995, Helm

BUNTINGS & SPARROWS (Olsson & Cursson) - **Kr 299**

Ca 256 s, 24 f-pl, kart, juli 1995, Pica Press

Under planlegging: "Swifts", "Pittas & Broadbills", "Birds of Prey" + flere andre. Forhåndsbestillinger mottas. Abonnement er mulig.

Prisene over er satt med forbehold om endringer. Porto kommer i tillegg. Ingen gebyr.

Katalog sendes gratis på forespørsel

Observasjoner des. 1994 til mai -95.

Som vanlig har det kommet inn noen få meldinger om dvergdykker, Straumen i Rissa og Nidelva i Trondheim er lokaliteter hvor denne arten ble sett i februar. Inntil fem gulnebbblom ble sett i området Garten-Storfosna i vinter, og et ind. skal være sett på Byneset. På Nærøy ble det sett en ad. og tre juv. knoppsvane i februar, mens en ad. ble sett på Leksdalsvatnet i mai. Kanadagåsflokkene på Gaulosen har i vinter vært svært innholdsrike, ei hvitkinngås, ei kortnebbgås, fire grågjess, ei stripegås og ei tundragås, er alle arter som ikke er vanlige hos oss vinterstid. Fire ringgjess hadde tilhold i Ranheimsfjæra noen dager i romjula. Ellers virker det som om trekket av kortnebbgås startet ekstra tidlig i år, allerede 15. april ble over 200 ind. observert på Eidsbotn i Levanger. Etterhvert som antall gjess økte utover i mai, ble det som vanlig sett en del andre arter i flokkene, vi kan nevne fem hvitkinngjess på Leksdalsvatnet og ei snøgås på Ørin i Verdal. Det har vært godt med knekkand og snadderand i Trøndelag i vår, og artene er registrert på de fleste tradisjonelle stedene. To mandarinender, begge hanner, ble oppdaget i utløpet av Børselva i Skaun den 23. mai, mens overvintrende stjertender er registrert på Tautra, i Nidelva og i Straumen. Ei krikand av den amerikanske underarten ble sett på Eidsbotn den 30. april, mens ei lappfiskand hunn holdt seg på Stjørdal noen dager fra 8. mai. I Levangersundet ble det sett en stellerand hann i januar og en ny hann ble sett på Tautra i april. Denne periodens eneste brilleandobservasjon kommer overraskende nok fra Ørin i Verdal. I løpet av noen få dager i mai ble det sett ikke mindre enn tre stivhaleender i Trøndelag, først ble en hann funnet på Lillevatnet i Agdenes den 13. mai, to dager senere dukket en hunn opp på Ørin og den 18. mai dukket nok en hann opp på Sandfærhus i Stjørdal. Periodens største bombe var nok en amerikablesand hann fra Leksdalsvatnet den 15. mai. Dersom den godkjennes av NSKF var det femte funn i Norge. I de senere år har det ikke vært mange funn av taffeland i Trøndelag, denne gangen har arten blitt sett på Nordsleiret i Steinkjer i slutten av mai. Ei vannrikse unngikk såvidt å bli kattermat på Hegra 8. februar. Fuglen ble sluppet i fin form i Hoplaelva på Åsen dagen etter. Det skal også være hørt vannrikse på Frøya i januar, og ei sothøne prøvde trøndervinteren i Levangersundet. Noe som kan vise seg å være en hybrid hettemåke/svarthavsmåke ble sett på Stjørdal 6. og 7. april (se bilde). Hvis vår antagelse er riktig er det første gang at en ad. individ av denne hybridene er registrert overhodet! Ei gulbeingrāmåke, evt. gulbeinet grāmåke, har skapt debatt i vinter. Fuglen ble observert på Stjørdal flere ganger i februar. Ei 2K grønlandsmåke hadde tilhold i Trondheim havn i vinter, og et 3K ind. ble sett på Uthaug i Ørland 13. februar. Arten er også sett på Nærøy i februar og et voksent ind. var på Stjørdal 28. februar. På samme måte som grønlandsmåke er polarmåke en sjelden, men regulær vintergjest. Arten er registrert med et ind. på Garten i Ørland i april, mens en 1K ble sett på Uthaug i Ørland like før jul. Polarmåke skal også være sett på Nærøy og på Lundsleiret i Steinkjer. På langt nær så vanlig er ringnebbmåke, denne nordamerikaneren som bare er tidligere sett en gang i Trøndelag, kunne iakttas på Lundsleiret nord for Steinkjer den 3. mai. En kvartbekkasin observasjon er kommet inn fra Nærøy, mens svarthalespove skal være sett på Lorkleiret i Steinkjer 4. mai og i Gaulosen 18. mai. På Storfosna i Ørland ble det sett ei dverglo 13. mai. den svært snørike våren i fjellet har gjort at vi har fått store ansamlinger av tringavadere i fjorden. Enkelte steder har gluttsnipa opptrått i antall opp mot 200. Tolv boltit ble funnet på Trones i Verdal medio mai, og hele 4 fjellmyrløpere var på Ørin 28. mai. Ringdua er ingen vanlig overvintre hos oss, likevel ble 8 ind. sett på Stavne i Trondheim i januar. Enda mer spesiell er observasjoner av skogdue, et ind.. ble sett på Tautra 15. mars og i Gaulosen 10. mai.

Av rovfugl kan vi melde om en lercefalk fra Mære i Verdal tidlig i mai. Ei fiskeørn ble sett fiskende på Lillevatnet i Agdenes 12-14. mai, mens et ind. er sett på Hammervatnet i Levanger flere dager i mai. En ad. hunn sivhauk ble observert trekkende opp dalen ved Stjørdal 7. mai, og nordover i Froan i Frøya i mai, mens to forskjellige hunner er sett på Hammervatnet i samme periode. En isfugl ble oppdaget i en råk i et vann på Nærøy 1. februar. Fuglen holdt seg så i området fram til midten av mars. Et vintererlepar ankom Nidelva rundt 18. april, en hunn ble sett ved Hammervatnet 16. april, og et par ble sett med reirmateriale i nebbet ved Leksdalsvatnet 6. mai. Den lille bestanden av pilfink på Skatval i Stjørdal holder fortsatt stand, opptil 7. ind. er sett i vinter. På Malvik er arten registrert hekkende for andre år på rad. Duetrost er registrert på Lånke i Stjørdal, i Lierne og ved Leksdalsvatnet. Fem stillits er sett på Nærøy i februar. En kjernebiter hadde tilhold på et foringsbrett i Sjetnemarka i Trondheim i vinter fram til mai. Observasjoner av polarsisik i gråsisikflokker er ikke uvanlig vinterstid, vinteren -95 var det ikke så mange, men to ind. ble sett på Stjørdal i mars og flere skal være sett på foringsbrett på Kattem i Trondheim. Noe mer spesiell er obs. av underarten *cabaret*, som ble sett på Stjørdal i slutten av mars. Denne underarten har i de seneste årene etablert seg i sørlige deler av Skandinavia og kan altså nå være på vei in i Trøndelag. De varme sør-østlige vindene i slutten av mai gjorde at Trøndelag fikk sin første dvergfluesnapper. En hann endte sine dager mot et vindu på Malvik den 23. mai. Vi avslutter rapporten med en 2K hann svartrødstjert fra Årsøya i Selbu, samt en lappmeis på foringsbrett på Jonsvatnet i Trondheim ved juletider.

Som vanlig er disse observasjonene ennå ikke godkjent av de lokale LRSK-komiteéene (den Lokale Rapport og SjeldenhetsKomité), og skal derfor ikke refereres fra. LRSK-kontakt i ST er: Øystein R. Størkersen, tlf. 7358 0563a, 7391 5441p; og i NT: Trond Haugskott, tlf. 7284 9940. Sjeldenhets saker (dokumentasjon kreves før godkjenning) og rapport saker skal sendes inn til komitéene for publisering i de årlige rapportene. Skjema, opplysninger om sjeldenhetsfunn o.l. kan fås ved å kontakte respektive LRSK-kontakt.

Vi oppfordrer alle til å varsle om spennende fugleobservasjoner somk bør med i denne spalten til **Einar Sæter, tlf. 7255 2622.**

Hybrid ad. hettemåke x svartehavsmåke på Stjørdal 6-7. april 1995. Dette er første funn av en voksen utfarget hybrid i Europa, alle andre funn har vært ungfugler. Foto: Tom Roger Østerås.

Norsk Ornitologisk Forening

Avdeling Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag

Adresser:

*NOF avd. Sør-Trøndelag, Postboks 139 Sentrum, 7001 Trondheim. Postgiro 0802 3103991.
Medlemsskap i 1995: Kr. 75.- senior/kr. 50.- junior (u. 16 år) & pensjonist.*

NOF avd. Nord-Trøndelag, Postboks 237, 7651 Verdal. Postgiro 0814 3893880.

Medlemsskap i 1995: Kr. 60.- senior/kr. 50.- junior (u. 16 år).

Fylkesforeningene arrangerer møter, turer og andre aktiviteter. Trøndersk Natur inngår i medlemsskapet. Innmelding skjer ved henvendelse til fylkesforeningene eller lokallagene. Adresseforandringer skjer for abonnenter direkte til TN, for medlemmer i fylkesforeningene via hhv. NOF/ST og NOF/NT.

Abonnement på TN skjer ved å sette inn kr. 50.- på postgiro 0814 3690 1952, Trøndersk Natur, Postboks 1719 Røsenborg, 7002 Trondheim.

Styret i NOF/ST 1995:

*Leder: Geir Rudolfsen. Tlf. 92-22 68 33p
Nestleder: Lars Waaler. Tlf. 73-51 35 19p
Kasserer: Jørn Krogstad. Tlf. 72-55 50 15p
Sekretær: Tormod Amundsen. Tlf. 72-58 53 72p
Medlemsregister: Geir Klaveness. Tlf. 73-94 29 63p
Varamedlem: Arne Strøm. Tlf. 73-90 20 88p
Varamedlem: Torborg Berge. Tlf. 73-53 11 62p*

Styret i NOF/NT 1995:

*Leder: Halvor Sørhuus, Verdal. Tlf. 74-07 14 72p/74-07 81 71a
Nestleder: Pål Mølnvik, Snåsa. Tlf. 74-15 14 05p
Kasserer: Morten Vang, Levanger. Tlf. 74-08 88 63p
Sekretær: Rolf Terje Kroglund, Verdal. Tlf. 74-07 00 56p
Styremedlem: Per Inge Værnesbranden, Åsen. Tlf. 74-01 30 88p
Varamedlem: Kjartan Trana, Namsos. Tlf. 74-27 31 40p
Varamedlem: Steinar Moe, Steinkjer. Tlf. 74-16 65 81p*

TN, POSTBOKS 1719,
ROSENBORG,
7002 TRONDHEIM

INNHOLD

- 4 LRSK/NT: LRSK-rapport for Nord-Trøndelag 1994
- 16 P.Mølnvik: Fuglefaunaen i Granabukta, Snåsa kommune
- 22 A. Strøm: Våtmarksarbeide i NOF/ avd. ST
- 27 P.I. Værnesbranden: Hammervatnet -en kort presentasjon
- 30 O. Reitan: Buvika, et viktig område for fugl
- 32 A. Strøm: Åkerbeitende gjess og svaner i Melhus
- 35 Småstykker
G. Rudolfsen: Referat fra NOF/STs ekskursjon til Tautra 25.3.1995
A. Amundsen: Bymarka -en perle for naturelskere
Ø.R. Størkersen: Froskevekk og storspovespill tross sen vår i Trøndelag
G. Rudolfsen: Veifylling i Kråkvågsvaet
NOF/NT & NOF/ST: Med hvilke midler skal fugleforeningene drives?
- 40 T. Haugskott: Eilat, Israel mars 1995
- 45 Fotohjørnet
- 49 Nytt siden sist
- 52 Observasjoner des. 1994 til mai -95

Forsideakvarell og tegninger ved Trond Haugskott. Tegning side 35: Audun Amundsen, side 47 fra Cramp: BWP. Side 2: Storskarv ved Orkanger (Ø.R. Størkersen). Trykk: Offset Sats A/S.